

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Ambulantisering en regionalisering van MO en BW in de regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer

Rapportage 2020-2021

Boesveldt, N.; Kuijpers, M.

Publication date

2021

Document Version

Final published version

License

Unspecified

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Boesveldt, N., & Kuijpers, M. (2021). *Ambulantisering en regionalisering van MO en BW in de regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer: Rapportage 2020-2021*. Universiteit van Amsterdam. <https://onderzoekmobw.socsci.uva.nl/wp-content/uploads/2021/05/Boesveldt-2021-Rapportage-derde-meting-onderzoek-MO-BW-regio-Zuid-Kennemerland-IJmond-en-Haarlemmermeer.pdf>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Ambulantisering en Regionalisering van MO en BW in de regio

Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer

Rapportage 2020-2021

Dr. Nienke Boesveldt
Universiteit van Amsterdam

Colofon

Opdrachtgever/Financier

Gemeente Haarlem

Vertegenwoordiging vanuit de opdrachtgever

Simone Leensen

Auteurs

Dr. Nienke Boesveldt

Marte Kuijpers, MSc

Onze ervaringsdeskundigen

Robbert Brouwer

Helen Urbanowitz-Kloppenborg

Met dank aan

De deelnemers aan de interviews op verschillende MO/BW-locaties in de regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer

Omslagillustratie

Frida Kole, Bussum

Deze rapportage en de bijbehorende factsheet zijn te downloaden via onderzoekmobw.socsci.uva.nl

© 2021, Nienke Boesveldt, Universiteit van Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van de Universiteit van Amsterdam.

Onderzoekscontext

Dit regionale onderzoek maakt onderdeel uit van een overkoepelend, landelijk onderzoek naar de ambulantisering en regionalisering van de maatschappelijke opvang en beschermd wonen in Nederlandse gemeenten. Op het moment van deze rapportage 2020 nemen zes regio's aan deel aan dit onderzoek (zie Figuur 1). Daarnaast volgen wij in Utrecht het voorkomen van herhaalde dakloosheid, netwerkaanpak bij bankslapers in Rotterdam, het welzijn van ongedocumenteerde ouderen in Amsterdam en de cliëntparticipatie in de GGZ in Drenthe, Amsterdam en Den Bosch.

Figuur 1. Regio's waar het onderzoek vanaf 2018 tot op heden plaatsvindt. Den Haag; Meierij en Bommelerwaard; Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer; Gooi en Vechtstreek; Rijnstreek, Waterland en Utrecht. In de grijs gekleurde regio's is het onderzoek nog in behandeling.

Herstelervaringen cliënten MO/BW regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer

Deze herstelervaringen zijn zowel in de gemeente Haarlem als in de regiogemeenten opgetekend.

Mijn langste opname was drie jaar achter elkaar [...] daarna ben ik in een paar woonvormen geweest om te kijken of dat wat voor mij was. En toen realiseerde ik me dat ik dat niet nodig heb, dat ik ambulantly geholpen wil worden en niet weer in een instelling ga zitten. [...] Ik kan doen en laten wat ik zelf wil, in het normale natuurlijk. Er is niet meer een verpleegkundige of wat voor therapeut dan ook. Ik heb gemerkt dat ik wel zelfstandig kan wonen, alleen wel met die ambulante hulp. Maar zoals het nu gaat, zie ik mezelf ook nooit meer opgenomen worden. Als iemand het aan zijn hart heeft krijgt hij medicijnen. Ik heb een psyche en daar heb ik medicijnen voor en dat accepteer ik. En dan denk ik van: "Nou oké, ik heb antipsychotica, anti-depressie, maar so what?" Zo kan ik met goede moed zelfstandig leven. [...] Ik heb een huis, dat is een thuis, daar voel ik me heel erg veilig. En de mensen om mij heen die helpen me waar het maar mogelijk is. En dat is gewoon heel erg positief. [...] Toevallig appte ik gisteren mijn dochter dat ik wat later kwam, omdat ik het interview had. En toen zei ze van: "Jeetje mam, ga je verhuizen naar beschermd wonen?" Ik zeg: "Nee, het is een onderzoek. Het gaat zo goed met me, ik word nooit meer opgenomen." En toen zegt ze: "Ik ben zo trots op je mams." Nou, dat is voor mij iets ongekends, want ik had zo'n slechte band met mijn dochter. En nu spreken we elkaar elke dag. Dus het is echt fijn.

(Wilma, uitgestroomd uit BW naar zelfstandige woning in Heemskerk)

De begeleiding ziet natuurlijk ook dat het met mij goed gaat. Het eerste jaar dat ik die sleutel kreeg, was natuurlijk een heel grote verandering voor mij. Ik had nog nooit op mezelf gewoond, niet clean. Ik was natuurlijk altijd in gebruik. Het was natuurlijk wel spannend of ik het eerste jaar clean zou doorhalen. Nu ben ik weer een jaar verder en het gaat goed. Ik heb een structuur te pakken: ik heb de dagelijkse dingen die ik doe, ik doe vrijwilligerswerk. Het gaat goed. Ik houd me aan mijn structuur. Het gaat prima en dat zien zij natuurlijk ook. Want anders hadden ze misschien zelf gezegd: "Wij doen het nog een jaar door. Dat huis blijft nog even op onze naam staan omdat je nog een risico bent". Zij vinden het niet nodig dat ik nog een jaar zorg nodig heb. Maar ja, ik kies er zelf voor.

(Denise, uitgestroomd naar zelfstandige woning in Haarlem na behandeling van haar verslaving in een voorziening)

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Eén jaar later: waar staan cliënten nu?	5
1. Werken aan herstel in de opvang en beschermd wonen	9
1.1 Ervaringen met verblijf in de maatschappelijke opvang	10
1.2 Ervaringen verblijf beschermd wonen	12
2. Uitstroomtraject naar een zelfstandige woning in de regio	14
2.1 Uitstroomtraject: ondersteuningsbehoefte bij uitstroom	15
2.2 Uitstroom naar een andere gemeente in de regio	16
2.3 Huurcontract en voorwaarden	17
3. Wonen in de wijk: een zachte landing en goede start	22
3.1 Ondersteuning in de wijk	23
3.2 Participatie en integratie in de wijk	25
3.3 Vroegsignalering en opschaling zorg	28
4. Conclusie, discussie en aanbevelingen	30
Samenstelling onderzoeksteam	37
Bijlage 1. Samenvatting Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer Rapportage 2019	38

Verklarende begrippenlijst

Uitleg over afkortingen of concepten in deze onderzoeksrapportage zijn terug te vinden op onze website. Scan om deze pagina te openen de QR-code hiernaast met de camera van je mobiele telefoon.

Inleiding

Voor u ligt onze derde rapportage, waarin wij verslag doen van de derde keer dat wij cliënten maatschappelijke opvang en beschermd wonen in de regio Zuid-Kennemerland, IJmond en de Haarlemmermeer hebben geïnterviewd over ambulantisering en regionalisering.

Achtergrond onderzoek

Sinds 2015 zijn centrumgemeenten verantwoordelijk voor beschermd wonen (BW) en maatschappelijke opvang (MO), terwijl alle gemeenten verantwoordelijk zijn voor ambulante begeleiding, inclusief dagbesteding. Haarlem organiseert sinds 2007 als centrumgemeente MO voor de regio¹ en sinds 2015 ook BW. De afgelopen jaren gaf de regio met het regionaal beleidskader Opvang, Wonen en Herstel (2017-2020) en een regionaal en lokaal uitvoeringsprogramma gezamenlijk invulling aan regionale samenwerking, waar nu op wordt voortgebouwd. In afwachting van duidelijkheid over de financiële kaders en consequenties van de doordecentralisatie en andere ontwikkelingen zal de regio een nieuw beleidskader vaststellen. Het huidige beleidskader en het in 2020 bijgestelde uitvoeringsprogramma zijn om deze reden in 2020 verlengd tot de start van de doordecentralisatie.

In de regio werken gemeenten, corporaties en zorginstellingen samen om de doorstroom naar zelfstandige woningen vanuit beschermd wonen en maatschappelijke opvang te bevorderen. In Haarlemmermeer wordt de opstapregeling gezien als een succesvol instrument, in Zuid-Kennemerland wordt de contigentregeling toegepast en in de IJmond de kansregeling. Het aantal woningen voor deze doelgroep is vergroot en de afspraken zijn verbeterd. In oktober 2020 sloten deelnemende partijen (corporaties, zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten) in Zuid-Kennemerland en IJmond het Pact voor uitstroom. Dit pact vormt in deze gemeenten de gezamenlijke leidraad om nog betere invulling te geven aan de opgave om verlaters van zorginstellingen een passende woning en een goede start te geven.

Per 1 januari 2022 moeten de gemeenten verplichte regionale samenwerking gerealiseerd hebben op het gebied van Beschermd Wonen en samen beslissingen nemen. In deze regio is hiertoe een gemeenschappelijke regeling/ kader in voorbereiding. Vanaf 1 januari 2023 wordt Beschermd Wonen een taak van alle gemeenten en ontvangen ze budget voor nieuwe cliënten. Centrumgemeente Haarlem blijft geld ontvangen voor de eerdere cliënten. MO blijft in ieder geval tot 2026 belegd bij centrumgemeente Haarlem.

De doelstelling van dit onderzoek is om gedurende vijf jaar de voorbereiding op deze decentralisatie en het verbeteren van de randvoorwaarden te volgen. Dit doen we met inclusie van cliënten en ervaringsdeskundigen om wiens kwaliteit van leven het gaat, en andere relevante stakeholders. De eerste meting en tweede meting vonden respectievelijk in 2018 en 2019 plaats (zie bijlage 1 voor de samenvatting). Met deze derde rapportage geven wij een vervolg aan het gezamenlijk leren op basis van ervaringen in de regio.

Onderzoeksfocus: cliëntervaringen

Voor de derde meting is gekozen voor een focus op de ervaringen en perspectieven van de eindgebruiker: cliënten met ervaringen in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Vanaf 2018 volgen wij daarom de trajecten van 25 personen door middel van jaarlijkse interviews. Het meerjarig volgen van deze personen en hun trajecten stelt ons in

¹ Deze regio wordt naast Haarlem gevormd door de gemeenten Haarlemmermeer, Beverwijk, Heemskerk, Zandvoort, Bloemendaal, Heemstede, en Velsen.

staat een dieper begrip te krijgen van de routes naar herstel, participatie, zelfredzaamheid en voorwaarden huisvesting. De ervaringen en beleving van de cliënten staat hierin centraal en wordt in samenwerking met ervaringsdeskundig onderzoekers zo goed mogelijk uitgevraagd en in beeld gebracht.² Er is uiterste inzet geleverd om participanten van de eerste meting wederom te spreken.

Bij de totstandkoming van de rapportage is er veel aandacht besteed aan de representativiteitscriteria voor kwalitatieve onderzoeksbevindingen. Numeriek gezien geven de ervaringen van 25 participanten slechts een beperkte basis om representatieve uitspraken te doen voor de gehele doelgroep in de regio. Echter, gezien de verdiepende aard van kwalitatief onderzoek is representativiteit in kwalitatief onderzoek minder gericht op een juiste numerieke afspiegeling en meer op het geven van een zo volledig mogelijk beeld van alle verschillende houdingen, meningen en gedragingen die bestaan binnen de doelgroep van onderzoek (Boeije, 2010). Hierbij is gelet op een diverse selectie van participanten op verschillende verblijfslocaties, met verschillende achtergronden en tevens op de verzadiging van onderzoeksbevindingen in de verschillende interviews. Tevens zijn onderzoeksbevindingen afgespiegeld aan bevindingen uit interviews met 270+ individuele MO/BW-participanten in de andere onderzoeksregio's.

Uitgevoerde onderzoeksactiviteiten 2020-2021

Voor de totstandkoming van de derde rapportage interviewden onze duo-onderzoekers³ tussen december 2020 en maart 2021 25 cliënten in de regio die gebruik maken of recent hebben gemaakt van voorzieningen voor maatschappelijke opvang of beschermd wonen. 15 van de 25 participanten spraken we dit jaar voor de derde keer, en 7 voor de tweede keer. Twee participanten deden dit jaar niet mee met het onderzoek, wel hebben we contact gehad over hun verblijfssituatie (zie kopje 'situatie instabiel' in onderstaande tabel). Wij hopen hen volgend jaar weer te kunnen interviewen. Een participant is recent overleden, kort na uitstroom uit de MO naar een zelfstandige woning. Om voldoende participanten te kunnen spreken zijn dit jaar ook twee nieuwe participanten geïnterviewd (uit de gemeente Haarlemmermeer) over ervaringen met maatschappelijke opvang.

Eén jaar later: waar staan cliënten nu?

Cliënten MO ⁴ (11) afkomstig uit gemeente: Haarlem (7); Velsen (2); Haarlemmermeer (2)		
2019 (n=25)	2020/2021 (n=27)	Woon-/verblijfssituatie
3	7 ⁵	Zelfstandige woning in de wijk (incl. omklapcontract en Housing First)
-	2	Doorstroom naar beschermd wonen (waarvan één buiten de regio en één wachtend op een passende plek na tijdelijk verblijf buiten de regio)

² Gezien het cliëntperspectief het uitgangspunt is van dit onderzoek, is hierbij geen aanvullende uitvraag gedaan bij begeleiders of opvangende organisaties voor aanvullende informatie.

³ Duo's bestaan uit een UvA-onderzoeker en een getrainde ervaringsdeskundige co-onderzoeker (zie bijlage onderzoeksteam)

⁴ We hebben uitsluitend gesproken met personen in een individueel volwassen opvangtraject die in de start van hun traject verbleven in het pand op de Wilhelminastraat of locatie Velserspoort.

⁵ Twee van deze participanten zijn dit jaar voor het eerst geïnterviewd, zij verbleven in 2019 de maatschappelijke opvang en stroomden het afgelopen jaar uit naar een eigen woning. Zij vervangen twee niet dit jaar gesproken participanten.

-	1	Doorstroom naar een verzorgingshuis
-	1	Onderhuur kamer buiten regio afgewisseld met dakloze episodes
6	0	Verblijf in nachtopvang/MO
Cliënten BW (16) verblijf/woonachtig in: Haarlem (6); Haarlemmermeer (3); Heemskerk (1); Velsen (3); Bloemendaal (1); Zandvoort (1); gemeente buiten regio (1)		
2019	2020/2021	Woon-/verblijfssituatie
7	10	Zelfstandige woning in de wijk (incl. omklapcontract en Housing First)
2	1	Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW) in woning met eigen voorzieningen op naam en in nabijheid van zorgaanbieder (waarvan in 2021 één i.h.k.v WLZ)
7	5	Intramuraal beschermd wonen (in 2021: drie i.h.k.v. WLZ-indicatie), waarvan twee opgeschaald naar zwaardere (somatische) zorg

Afgelopen jaar uitgestroomd (7)

- Het afgelopen jaar stroomde zeven participanten uit ons cohort uit naar een zelfstandige woning in de wijk. Vier van hen stroomde uit via de maatschappelijke opvang (twee van hen zijn nieuwe participanten), twee van hen vanuit beschermd wonen van Parnassia en één vanuit een BZW-woning van RIBW K/AM.
- Contractvormen: zes van deze participanten stroomden uit naar een contingentwoning met een driepartijenovereenkomst van twee jaar (waarvan één via Housing First). Eén van de participanten stroomde uit naar een seniorenwoning met regulier huurcontract via wachttijd bij Woningnet.
- Begeleiding: de vijf participanten met een driepartijenovereenkomst ontvangen de komende twee jaar wekelijks (of tweewekelijks) begeleiding van de RIBW (3) of Parnassia (2). De participant die uitstroomde via eigen inschrijftijd heeft akkoord van de gemeente om nog een half jaar begeleid te worden door diens RIBW-begeleider.
- Eén van onze MO-participanten stroomde met een terminaal ziektebeeld uit naar een zelfstandige woning met begeleiding. Kort na de transitie is hij in het ziekenhuis overleden.

Jaar ervoor al uitgestroomd (10)

- Tien participanten woonden vorig jaar al zelfstandig.
- Omgeklapt: vijf van hen zijn het afgelopen jaar omgeklapt en hebben nu een woning op eigen naam, 2 andere cliënten zullen kort na het interview een woning op eigen naam krijgen.
- Begeleiding na omklap: Van de drie participanten met een BW-achtergrond die zijn omgeklapt ontvangen er twee nog begeleiding van het RIBW en FACT. De drie andere MO-participanten ontvangen na omklap geen vorm van begeleiding/behandeling meer.
- Eén participant met een Housing First-traject zou een week na het interviewen worden omgeklapt maar stond op het moment van interviewen op het punt om te worden uitgezet door de woningbouwvereniging wegens overlast (*zie kader Jonas hoofdstuk 2*).
- Eén participant had op het moment van interviewen na tien jaar een terugval in verslaving en is voor een aantal weken opgenomen bij de Brijder. Zijn woning kon hij behouden (*zie kader Freek hoofdstuk 3*).

Doorstroom (4)

- Eén participant stroomde afgelopen jaar vanuit de MO door naar een passend aanbod voor dubbeldiagnose buiten deze regio,
- Eén MO-participant stroomde wegens leeftijd gerelateerde klachten door naar een verzorgingshuis in de regio.
- Twee BW-participanten stroomden afgelopen jaar vanuit beschermd wonen door naar een voorziening met meer somatisch zorgaanbod.

Verblijfsituatie gelijk gebleven (4)

- Drie BW-participanten gaven aan dat hun woonsituatie de komende jaren hetzelfde zal blijven. Twee van hen wonen intramuraal beschermd en één participant woont begeleid zelfstandig in een BW-voorziening. Elk van hen heeft een WLZ-indicatie gekregen en kan op de huidige woonplek blijven wonen.
- Eén BW-participant die verblijft in een beschermd wonen setting, om te werken aan zijn verslavingsgevoeligheid, verbleef het afgelopen jaar ook op dezelfde plek. Hij zal binnenkort doorstromen naar een tijdelijke begeleid zelfstandige wooneenheid (HAT) waar hij zich één jaar in de buurt van zijn begeleiding zal voorbereiden op het zelfstandig wonen, waarna hij bij een succesvol traject zal uitstromen naar een zelfstandige woning.

Situatie instabiel (2)

- Eén MO-participant zoekt nog met zijn behandelaar naar een passende plek. Deze verbleef afgelopen jaar vanwege schorsing tijdelijk in een voorziening voor kort verblijf buiten de regio. Momenteel heeft hij geen vaste verblijfplaats. Hij verblijft in een hostel in deze regio, in afwachting van een passende plek⁶.
- Een andere MO-participant verblijft momenteel buiten de regio waar hij zwart een kamer onderhuurt. Zijn leven is naar eigen zeggen onstuimig, waardoor hij in het verleden al meerdere malen in detentie verbleef. In de sociale kringen waarin hij zich begeeft gebeuren regelmatig heftige incidenten. Recentelijk is zijn partner overleden, waardoor hij momenteel niet openstaat voor een interview of vragen.

Bijzondere omstandigheden COVID-19

In verband met de situatie rondom COVID-19 zijn de interviews afgenomen in een digitale omgeving. In de interviews met cliënten is gevraagd naar ervaringen met verblijf in beschermd wonen en/of de maatschappelijke opvang, uitstroom⁷- of verhuismomenten, de continuïteit en eventuele overdracht van zorg, ervaringen met het landen in de wijk en risicovolle en beschermende factoren bij hun routes naar herstel.

Ook de beschreven ervaringen en bevindingen in ons rapport staan dit jaar niet los van de grote impact die COVID-19 en de daarvoor getroffen maatregelen het afgelopen jaar hadden. Zowel de (ambulante) begeleiding als o.a. ook de

⁶ Ondanks diverse benaderpogingen zowel direct als via hulpverlening hebben we deze participant dit jaar helaas niet kunnen spreken. I.v.m. zijn precare situatie wordt direct contact afgehouden door de betrokken professionals.

⁷ Bij de transitie naar een zelfstandige woning (al dan niet met driepartijenovereenkomst/zorgbepaling) kan worden gesproken over zowel doorstroom of uitstroom. In deze rapportage spreken we over 'uitstroom' en gebruiken we 'doorstroom' bij het verhuizen naar een andere (intramurale) voorziening/verblijfplaats. Wanneer een participant uitstroomt uit zorg (bijvoorbeeld bij het omklappen van de woning) dan zal dit expliciet worden benoemd.

dagbestedingsactiviteiten en sociale activiteiten van onze participanten zagen er daarom het afgelopen jaar, ondanks het harde werk en inzet van de betrokken ondersteuningspartijen, anders uit.

Opbouw van dit rapport

De verschillende cliëntervaringen die hier kort staan weergegeven presenteren wij in dit rapport aan de hand van drie hoofdthema's: verblijf en start van herstel in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen (hoofdstuk 1), het uitstroomtraject naar een zelfstandige woning (hoofdstuk 2) en ambulante ondersteuning, ontmoeting en participatie in de wijk (hoofdstuk 3). Elk hoofdstuk start met de belangrijkste hoofdpunten van dat hoofdstuk, waarna we de verschillende ervaringen van onze participanten met elk van de fases van hun (uitstroom)traject zorgvuldig uiteenzetten. Elk van de belangrijkste conclusies worden in gezamenlijkheid besproken in het laatste hoofdstuk, waarna de rapportage wordt afgesloten met een discussie en aanbevelingen, ook in relatie tot voorbeelden uit andere regio's. Zo maken we een begin aan de overkoepelende conclusie welke wij over de jaren kunnen trekken over de Nederlandse transitie van maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

De resultaten zoals deze in deze rapportage worden gepresenteerd, worden in sommige gevallen ondersteund met illustratieve citaten. Tenzij anders vermeld, zijn de bevindingen altijd gebaseerd op meerdere interviews. Hierbij wordt gebruik gemaakt van pseudoniemen om de identiteit van de gesproken participanten te beschermen. Op het moment van het verschijnen van de conceptrapportage zijn in de rapportage aangehaalde organisaties, die dit jaar niet geïnterviewd zijn, betrokken bij een proces van wederhoor. HVO-Querido en RIBW K/AM hebben hier gehoor aan gegeven.

1. Werken aan herstel in de opvang en beschermd wonen

De afgelopen jaren kreeg de nachtopvang in deze regio veel kritiek te verduren. Zo verscheen er een zwartboek vanuit de SP. Ook onze participanten in de MO lieten zich in eerdere metingen soms kritisch uit over de onrust en combinatie van verschillende problematieken in de opvang. Inmiddels verblijft geen van onze MO-participanten meer in de opvang en is ook een groot deel van onze participanten die beschermd woonden uitgestroomd naar een zelfstandige woning. Daarnaast heeft een deel van de participanten afgelopen jaar een indicatie gekregen binnen de WLZ. In dit hoofdstuk bespreken we de ervaringen van onze participanten met het verblijf in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen, de begeleiding die ze ontvangen of ontvingen en reflecteren ze op de voorbereiding op uitstroom.

Belangrijkste punten uit dit hoofdstuk:

Ervaringen verblijf maatschappelijke opvang/nachtopvang

- De gebruikersruimtes op de Wilhelminastraat zorgen voor veel onrust bij verblijvers in de opvang die zelf niet gebruiken of dit in het verleden hebben gedaan. In het kader van toegenomen aandacht voor herstel in de voorziening pleit een groot deel van onze participanten voor het onderbrengen van deze ruimtes op een aparte locatie.
- Kleinschalige opvanglocaties met eigen voorzieningen, zoals ingezet tijdens de COVID-periode werden door participanten als zeer positief en herstelbevorderend beschreven. Meer rust en privacy zouden het traject aanzienlijk kunnen verkorten.
- Een groot deel van de participanten die op een moment in de afgelopen twee jaar in de MO verbleef, geeft aan tevreden te zijn met de trajectbegeleiding. Wel wordt er meer duidelijkheid gewenst over de duur waarop het traject gestart kan worden bij binnenkomst in de opvang.
- Driekwart van de participanten met ervaringen in de opvang benadrukt het belang van eigen motivatie bij hun perspectief op uitstroom en de snelheid van hun traject. Voor personen bij wie de interne motivatie (bijvoorbeeld door verslavingsproblematiek en onrust in en rondom de opvang) minder is/wordt verstoord, duurt het traject volgens hun vaak langer.
- Evenals in de eerdere twee metingen blijft het vinden van een doorstroomplek voor cliënten met complexe problematiek of een dubbeldiagnose in de regio lastig. Deze door ons gesproken cliënten bleken daarom aangewezen op een BW-plek buiten deze regio.

Ervaringen verblijf beschermd wonen

- De ambulantiseringbeweging wordt onder participanten in een BW ook steeds zichtbaarder, er is veel in- en uitstroom en er is steeds meer aanbod ter voorbereiding op uitstroom. Wel wordt er regelmatig geklaagd over de grote hoeveelheid wisselingen van BW-begeleiders. Dit zorgt voor onrust en gevaar op discontinuïteit in hun traject. Tevens is een vertrouwelijke band voor sommigen cruciaal voor stabiliteit.
- Een aantal cliënten die langere tijd in BW verbleven stroomde naar grote tevredenheid de afgelopen maanden uit naar een zelfstandige woning. Wel hadden zij het idee dat dit met de juiste begeleiding en tijdige inschrijving voor een woning bij start van het BW-traject ook al eerder had gekund.
- Vier van onze participanten kregen dit jaar een WLZ-indicatie. Veel van hen hebben vaak moeten verhuizen voor de juiste zorg. Zij hopen nu te kunnen blijven wonen waar ze wonen.

1.1 Ervaringen met verblijf in de maatschappelijke opvang

Verblijf (en voorwaarden voor herstel): behoefte aan privacy minder onrust

Verblijf in de opvang wordt ervaren als zwaar. Velen omschrijven deze periode in hun leven als ‘overleven’. Wel wordt er een groot verschil ervaren in de voorwaarden voor herstel die de fysieke opvanglocaties in de regio bieden. Elk van de participanten geeft aan dat er bij de Wilhelminastraat een gebrek aan privacy wordt ervaren doordat deuren van kamers niet dicht kunnen, er met meerdere mensen op een kamer wordt geslapen en er veel wordt gestolen. Dit zorgt volgens velen voor een continue staat van alertheid en stress. Tevens wordt het gebrek aan frisse lucht en ventilatie op de kamers (met name tijdens hete zomers) veelvuldig aangekaart. De locatie Velsperpoort wordt op elk van deze fronten beter en prettiger ervaren, maar is niet voor elke doelgroep die verblijft op de Wilhelminastraat toegankelijk zoals personen met ernstige verslavingsproblematiek.

Als belangrijkste verbeterpunt noemen veel participanten de gebruikersruimten van de Brijder in het pand op de Wilhelminastraat. Deze zorgen voor veel onrust en staan een meer op herstel gericht verblijf in de weg. Veel van hen pleiten er dan ook voor om deze ruimtes op een andere locatie onder te brengen, om de drempel voor gebruik in de opvang te verhogen en een rustigere omgeving te creëren.

Doorstroomduur: wens om sneller door te stromen naar kleinschaligere en zelfstandigere opvanglocaties

Eind 2020 is een vergroot aantal woningen beschikbaar gekomen, waardoor een groot deel van onze participanten dat in de opvang verbleef versneld de mogelijkheid kreeg om door te stromen. Desalniettemin wordt de doorstroomduur door deze participanten als een belangrijk verbeterpunt aangehaald. Aangegeven wordt dat de doorstroomtijd bij aanvang erg onduidelijk is en op den duur zorgt voor een verlies van perspectief en groei van afhankelijkheid. Hoewel er begrip is voor de gespannen woningmarkt wordt er aangegeven dat het lastig is om bij langdurig verblijf in de nachtopvang (langer dan drie maanden) zelfredzaamheid te behouden.

De wens wordt daarom uitgesproken om een snellere doorstroom te faciliteren naar meer zelfstandige verblijf locaties om de focus op herstel te behouden en zelfredzaamheid te stimuleren. Perron18⁸, een verblijfslocatie waar een deel van onze participanten mede door de COVID-19 situatie kon verblijven, wordt hierbij veelvuldig aangehaald als een voorbeeld voor kleinschalige op herstelgerichte opvang. Zo vertelt Misha, een van onze recent uitgestroomde MO-participanten:

Als mensen van een plek binnen de opvang sneller doorstromen naar een kleinere locatie, dan houden mensen hun zelfstandigheid [...] Er wordt gekeken naar hoe zelfstandig jij bent. Maar hoe zelfstandig kun jij nog zijn na anderhalf jaar? Dan moet je echt overleven [...] Een te langdurig verblijf maakt je afhankelijk. Ik ben een voorstander van meer locaties zoals Perron 18. Je hebt daar je eigen privacy, je doet je eigen huishouding — koken, boodschappen en schoonmaken — waardoor je je zelfstandigheid behoudt. Als die doorstroom van de maatschappelijke opvang naar een kleinere, zelfstandige maatschappelijke opvang sneller gaat, zal het beter gaan met een persoon en minder nazorg nodig zijn.

⁸ [Perron 18 - HVO-Querido](#)

Tevens blijkt uit de ervaringen van participanten dat personen die tijdens het traject in de opvang een grote focus hadden op hun eigen traject gecombineerd met werk/zinvolle daginvulling buiten de opvang, hun tijd in de opvang naar eigen zeggen sneller en mentaal fitter doorkwamen.

Trajectbegeleiding: ondersteuning bij herstel en zicht op uitstroom

De meeste participanten geven aan tevreden te zijn met de trajectbegeleiding die zij ontvangen tijdens hun tijd in de opvang. Respondenten omschrijven de individuele ondersteuning van de maatschappelijk werkers/trajectbegeleiders als betrokken. Een groot deel van hen omschrijft hulp te hebben gehad bij het vinden van passende ondersteuning bij problematiek, ondersteund te zijn bij het regelen van zaken rondom inkomen, schulden en financiën en het zoeken naar passende huisvesting. Ook benoemen zij het fijn te vinden dat trajectbegeleiders mee gingen naar afspraken met UWV, woningbouw of andere instanties om ook daar passende afspraken te maken.

Wel wordt aangegeven dat bij binnenkomst in de opvang vaak onduidelijk is wanneer het traject van start kan gaan en soms lang op zich laat wachten.⁹ Ook was het niet voor iedereen duidelijk dat de aangegeven streeftermijn voor uit- en doorstroom van zes tot negen maanden pas ingaat als het traject met de trajectbegeleider is gestart. Om zoveel mogelijk perspectief te behouden in de opvang wordt de wens uitgesproken om hier in de toekomst bij aanvang nog duidelijker over te communiceren.

Een groot deel van de participanten geeft aan dat assertiviteit en eigen motivatie van groot belang zijn bij het tijdig ontvangen van ondersteuning en van invloed zijn op de duur voor uitstroom. Zo vertelt Mia over haar zoektocht naar een woning: *Ik heb toen drie maanden - iedereen moet dat zo'n beetje – aan de bel getrokken: is er al plaats voor me? Maar ik ben gelukkig niet verslaafd. Ik heb overal altijd aan meegewerkt, dus dat is ook in mijn voordeel. Ik ging ook altijd overal achteraan. Sommigen gooien hun kop in de wind en dan word je steeds maar later geholpen.*

Veel van de participanten geven aan de focus op eigen regie ook belangrijk en logisch te vinden. Er wordt echter ook benoemd dat er een groep met personen in de opvang verblijft bij wie de interne motivatie wordt verstoord door externe factoren als onrust en verslavingsproblematiek in de opvang of directe omgeving. Voor hen pakt de focus op eigen regie volgens onze participanten soms minder goed uit. Aangezien afspraken met trajectbegeleiding volgens participanten deels afhankelijk zijn van eigen initiatief, kan voor hen een vervolgtraject soms lang op zich laten wachten. Behandelcontacten blijken in het geval van verslavingsproblematiek lastig (zie onder).

Over de dagelijkse begeleiding binnen de dag- en nachtopvang geven participanten aan dat er soms weinig tijd en aandacht wordt ervaren. Ze geven aan dat er relatief weinig mensen op de vloer staan en er veel aandacht nodig is voor het beheersen van de rust in het gebouw. Hierdoor hebben sommige participanten het idee dat er bij de dagelijkse ondersteuning in de opvang soms weinig aandacht is voor de verhalen en ervaringen van individuele bezoekers.

Behoeftte aan meer begeleiding en doorstroommogelijkheden bij complexe problematiek en dubbeldiagnose

In de afgelopen twee metingen kwam naar voren dat er nog onvoldoende aanbod is voor cliënten met een dubbeldiagnose (e.g. psychiatrische en verslavingsproblematiek), waardoor uitstroom wordt vertraagd en sommige personen verblijven in minder passende tijdelijke voorzieningen. Ook dit jaar zien we dat terug. Van de twee

⁹ De gemeente Haarlem vraagt hierbij de aandacht voor de grote impact van COVID-19. Door de extra locaties die op de zeer korte termijn gerealiseerd moesten worden en de beperkte uitstroommogelijkheden tijdens de eerste COVID-19- golf zijn de trajectbegeleiders vooral op locatie ingezet. De individuele trajectbegeleiding is een periode gepauzeerd geweest. Dit kan verklaren waarom het tijdens het verblijf niet altijd helder was wanneer een traject begon. Inmiddels zijn deze wachtlijsten opgelost en krijgt iedereen weer een traject.

participanten die zijn geïndiceerd met complexe psychiatrische problematiek of dubbeldiagnose is een van de participanten doorgestroomd naar een beschutte beschermde woonplek buiten de regio. Hij geeft aan dat er in de regio geen passende plek voor hem beschikbaar was. De ander verblijft tijdelijk in een hostel op afwachting van een passende vervolgvoorziening in de regio. Er lijkt dus nog steeds tekort te zijn in aanbod voor passend verblijf, begeleiding en behandeling bij dubbele diagnoses en complexe problematiek.

Ook zien respondenten dat vervolgplekken en begeleiding in het geval van verslavingsproblematiek lastig blijkt. Zo wordt verteld dat dit in de meeste gevallen de belangrijkste reden is voor herhaaldelijke dakloosheid en terugkeer naar de opvang. Ook in andere onderzoeksregio's zien we terug dat passend (behandel- en verblijf) aanbod bij verslaving alvorens het uitstromen naar een eigen woning en aanbod op ambulante verslavingszorg in de wijk van groot belang zijn voor stabiele huisvesting. Hierover meer in hoofdstuk vier.

1.2 Ervaringen verblijf beschermd wonen

Ambulantiseringsopgave beschermd wonen: steeds zichtbaarder onder bewoners

Uit de verhalen van participanten die op het moment van interviewen beschermd wonen blijkt dat er op veel BW-locaties merkbare veranderingen plaatsvinden, waarbij meer gericht wordt op het ambulant wonen in de wijk. Zo merken een aantal participanten op dat er de afgelopen twee jaar veel wisselingen zijn van medebewoners. Met name voor mensen die langer binnen dezelfde BW-voorziening verblijven is dat een opvallende verandering: *Er zijn steeds meer mensen die weggaan en dan komen er weer nieuwe. Dan komt er iemand binnen en dan denk ik: ja, ben je nou een bewoner of kom je op visite? Geen idee. Vroeger wist ik van iedereen waar iedereen woonde, maar het gaat het laatste half jaar zo af en aan. [...] Ja, een nieuw systeem. Daar moet ik erg aan wennen.*

Hoewel een zelfstandige woning in de wijk (nog) niet voor iedereen passend is, wordt er door participanten wel genoemd dat er vergrote aandacht is voor herstel en zelfredzaamheid. Naast begeleiding bij het huishouden en koken, worden ook benoemd dat er aandacht wordt besteed aan het beheren van eigen financiën. Op een aantal locaties worden daarnaast door maatschappelijk werkers trainingen gegeven over het zelfstandig wonen en het beheren van eigen financiën. Wel signaleren BW-bewoners dat begeleiding minder aanwezig is op BW-locaties dan voorheen. Er wordt nu vaker begeleid op afspraak, waarbij ook in deze directe tijd rapportages worden gemaakt. Hier moeten sommige bewoners aan wennen.

Intramurale continuïteit van begeleiding: bron van onrust

Waar BW-cliënten bij de tweede meting het idee hadden minder wisselingen in begeleiding te ervaren, is dat dit jaar op sommige locaties weer sterk toegenomen. Met name in een RIBW K/AM-locatie in Hoofddorp geven een aantal participanten aan last te hebben van de hoeveelheid wisselingen. Hoewel de constructie van een begeleider en een schaduwbegeleider voor elk van de cliënten wel zorgt voor enige continuïteit, zorgen wisselingen voor veel onrust. Zo vertelt Karin:

Ik heb de afgelopen twee/drie jaar om de haverklap een andere gehad. [...] Wat ook logisch is met die werkdruk. Ik bedoel, in de zorg, ik zie het op televisie ook, er is een hele hoge werkdruk. Ik neem het ze niet kwalijk, maar het is wel vervelend [...] ik vind het lastig, omdat je je gewoon ook niet echt aan iemand kan binden. Omdat je dan denkt: ja, die gaat toch misschien wel weer weg. Ja, dus dat vind ik vooral lastig. Dat je denkt: zal ik wel wat dingen vertellen? Want ja, die gaat ook misschien weer weg.

Er lijken hierdoor soms onwenselijke situaties te ontstaan wanneer wisselingen van begeleiding zorgen voor verminderde afstemming tussen BW en in het traject betrokken netwerkorganisaties, zoals een GGZ-behandelaar. Een BW-participant geeft aan dat 'rond de tafel' gesprekken worden uitgesteld of al lange tijd niet zijn gevoerd door wisselingen in begeleiding. Ze vertelt: *door steeds die wisseling van al die begeleiders komen we niet tot zulke structurele dingen*. Hierdoor worden er soms tegenstrijdige beslissingen gemaakt door begeleider en behandelaar, bijvoorbeeld over het al dan niet continueren van dagbesteding bij intensieve behandeling.

Vorbereiding op uitstroom: ook in BW tijdig zicht op vervolg

Drie participanten die allen vijf à zes jaar beschermd woonden, waar zij onder andere begeleid werden bij hun verslavingsproblematiek, hebben het afgelopen jaar een woning gekregen. Zij geven aan al een tijd relatief zelfstandig te verblijven binnen de voorziening en hebben het idee dat ze al langere tijd klaar waren om zelfstandig te wonen. Hoewel ze erg blij zijn een woning te hebben gekregen, hebben ze het idee dat ze al eerder hadden kunnen uitstromen met meer proactieve begeleiding en meer vertrouwen. Ook vertelt een van hen na vijf jaar beschermd wonen, pas in het zesde jaar te zijn ingeschreven voor een woning. Hij vertelt: *na vijf jaar hebben ze me pas ingeschreven, ik dacht altijd dat het in het begin automatisch was geregeld dat ik ingeschreven werd. Dat vertelde begeleiding me toen. Had ik mij toen laten inschrijven, had ik misschien nou op normale wegen een woning. En dat frustreert mij*. Hij en twee anderen spreken daarom de wens uit dat er bij start van het traject in beschermd wonen direct ingeschreven wordt bij Woningnet. Zo wordt onnodige wachttijd aan het einde van het traject te voorkomen.

Openstelling WLZ

Een vijftal participanten dat momenteel beschermd woont heeft het afgelopen jaar een WLZ-indicatie gekregen. Ze geven aan het fijn te vinden niet meer jaarlijks gesprekken te voeren over indicaties. Anderen moeten nog wennen aan het idee voor altijd zorg te ontvangen: *aan de ene kant is het positief nieuws, omdat ik dan hulp krijg, maar het is ook weer daardoor negatief. Je wordt dan als het ware een beetje gestigmatiseerd of zoiets, dat je dan echt voor altijd die zorg hebt*.

Verschillende participanten hopen met een WLZ-indicatie te kunnen blijven wonen waar ze wonen. Verschillende participanten hebben vaak moeten verhuizen voor de juiste zorg en hebben dat als zeer onrustig ervaren. Zo vertelt Ann, die de afgelopen 20 jaar vaak van voorziening verhuisde: *Toen ik in de psychiatrie terecht kwam rond 2000 moest ik heel vaak verhuizen en ik raakte al mijn spullen telkens kwijt. Dus op een gegeven moment kwam ik hier wonen en toen dacht ik, ik wil niet weer de hele tijd blijven verhuizen. Dus voorlopig wil ik gewoon hier blijven [...] Zolang ik zorg heb kan ik blijven wonen volgens mij*. Wat opvalt aan dit verhaal is de mate waarin deze participant behoefte heeft aan permanente huisvesting.

2. Uitstroomtraject naar een zelfstandige woning in de regio

In de regio werken gemeenten, corporaties en zorginstellingen samen om de doorstroom naar zelfstandige woningen vanuit beschermd wonen en maatschappelijke opvang te bevorderen. In Haarlemmermeer is de opstapregeling snel en voortvarend tot stand gekomen. Ook bij de contingent regeling in Zuid-Kennemerland en de kans woningen in de IJmond werken corporaties, zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten steeds hechter samen om verlaters van zorginstellingen een passende woning en een goede start te geven.

In dit hoofdstuk bespreken we de ervaringen van participanten die verbleven in MO/BW en de afgelopen periode uitstroonden naar een zelfstandige woonvorm in de regio. Hun ervaringen met voorbereiding op uitstroom, afspraken en voorwaarden voor verschillende woonvormen en overgang naar de verschillende (regio)gemeenten staan hierin centraal.

Belangrijkste punten uit dit hoofdstuk:

- Uitstroom vanuit MO/BW in en naar de regiogemeenten lijkt goed op gang gekomen. Het overgrote deel van ons cohort dat is uitgestroomd heeft een zelfstandige woning gevonden in de gemeente van voorkeur/herkomst en is blij deze mogelijkheid te hebben om hier een voorkeur in uit te spreken.
- Praktische ondersteuning bij de grote hoeveelheid regelzaken rondom de transitie wordt zeer gewaardeerd. Dit helpt bij het behouden van het overzicht en tegengaan van overvraging. Het is daarmee een essentiële voorwaarde voor een goede start in een eigen woning.
- Wel benadrukken participanten het belang van tijdig en goed voorbereid papierwerk om bij toekenning van het huurcontract, aanvraag van budgetten, toeslagen en andere zaken zo snel mogelijk te regelen en daarmee het uitstroomtraject zo gestroomlijnd mogelijk te laten verlopen. Met name bij overgang naar een andere gemeente vraagt dit soms om extra zorgvuldigheid van professionals in beide gemeenten.
- Voorwaarden voor lokale voorrangswoningen als een contingent-, kanswoning of opstapregeling worden door het merendeel van de participanten zonder problemen geaccepteerd. Wel geven sommigen aan behoefte te hebben aan meer maatwerk.
- Zelfredzame daklozen bevinden zich nog vaak tussen wal en schip wanneer het gaat om het vinden van een woning in de regio. Voorwaarden voor voorrangswoningen zijn vaak niet passend waardoor zij zich minder zelfredzaam opstellen om in aanmerking te komen.
- Contact met de woningbouw wordt door participanten ervaren als zakelijk, maar prettig. Betrokkenheid van begeleiding bij contactmomenten is volgens hen prettig en heeft een belangrijke ondersteunende functie in het aangeven van kwetsbaarheden.
- Ook blijkt het belangrijk om te zorgen voor direct, heldere en eenduidige communicatie tussen corporatie, zorgaanbieder en cliënt. Met name binnen Housing First-trajecten kunnen verschillende signalen over voorwaarden en regels vanuit zorgaanbieder en corporatie zorgen voor onwenselijke situaties waarin iemands woonsituatie op het spel kan komen te staan. Wel is het hierbij belangrijk uitstromers ook door middel van de juiste woonvoorwaarden een goed en eerlijke start te geven.

2.1 Uitstroomtraject: ondersteuningsbehoefte bij uitstroom

Uitstroom naar een zelfstandige woning is een vreugdevolle maar ook impactvolle gebeurtenis in de levens van MO/BW-participanten. Naast het wisselen van de woonplaats, verandert ook regelmatig de (nabijheid van) begeleiding en de sociale omgeving. Een belangrijke voorwaarde voor een goede stabiele start is het voorkomen van overvraging en het behouden van overzicht. Uitgestroomde MO- en BW-participanten geven aan dat praktische ondersteuning bij de transitie daarbij van groot belang was. Ze benoemen met name gebaat te zijn bij:

- Het afsluiten van contracten met aanbieders voor gas, water, elektra en wifi
- Het organiseren van papierwerk voor het aanvragen van een eventuele uitkering, toeslagen (bv. huurtoeslag), verzekeringen, inrichtingsbudget/noodfonds of bijzondere bijstand/lening via gemeente (om bv. één maand dubbele huur te overbruggen).
- Indien van toepassing helpen bij overstappen naar een andere huisarts en apotheek
- Het meedenken over/organiseren van betaalbare stoffering en meubilering van het huis
- Het organiseren van transport voor de verhuizing

Afhankelijk van de eigen zelfredzaamheid van de cliënt geven onze participanten aan goed te zijn begeleid bij deze regelzaken. Tijdelijk extra beschikbaarheid van begeleiding wordt daarbij zeer gewaardeerd. 70% van de participanten (zowel MO als BW) gaf aan bij een of meerdere van deze praktische zaken tevens hulp te hebben gehad van een bewindvoerder of budgetcoach. Met name bij participanten uit de opvang lijkt een bewindvoerder/budgetcoach een belangrijke rol te spelen bij het organiseren van deze praktische (financiële) zaken. Participanten die bij verblijf in de opvang of beschermd wonen onder bewind of budgetbeheer stonden gaven aan blij te zijn dat er in de tussentijd wat geld was opgespaard wat gebruikt kon worden voor de verhuizing en inboedel.

Tijdig aanvragen van uitkering, toeslagen en regelingen om uitstroom te bespoedigen

Als aandachtspunt bij uitstroom benadrukken zowel participanten met een MO- als BW-verleden het tijdig organiseren van papierwerk voor het aanvragen van regelingen, verzekeringen en budgetten. Veel van deze regelingen kunnen pas worden aangevraagd zodra het huurcontract is getekend en moeten daarna snel geregeld worden. Zo vertelt Peter die op het moment van interviewen net twee dagen de sleutel van zijn eigen woning heeft gekregen, na een traject van zes jaar in verschillende beschermde woonlocaties:

Zolang je geen contract hebt, kun je helemaal niets [...] maar wij hebben dat echt gewoon zo snel mogelijk aangepakt. We hadden de papieren allemaal al klaarliggen, dat op het moment dat het startschot op groen was, we alles konden invullen. Inrichtingskosten en natuurlijk moesten zij de eerste huur betalen. Dus er zijn best veel papieren geweest. Ik moest natuurlijk mijn huurtoeslag aanvragen [...]. Je moet een verzekering hebben en ga zo maar even door. We hebben gisteren het laatste afgerond, dat is de stroom. Daarvoor moet je een waarborg betalen. Dus dat hebben we ook betaald. Dus alles is in principe helemaal goed en zo moet het blijven.

Hulp van een begeleider bij het tijdig organiseren van deze papieren kan volgens de participanten veel stress wegnemen. Het gezamenlijk maken van een actielijst helpt volgens hen om dit te overzien.

2.2 Uitstroom naar een andere gemeente in de regio

In de regio wordt gezocht naar de beste match tussen cliënt, woning en woonomgeving. Participanten geven aan dat ze bij het aanvragen van een voorrangswoning in de regio ruimte ervaren om een voorkeur uit te spreken over de gemeente of wijk waar ze naar zouden willen uitstromen. Ze ervaren dit als zeer positief. Overigens geeft een derde van de participanten aan het krijgen van een eigen woning belangrijker te vinden dan de gemeente of woonomgeving.

Uitstroom naar gemeente van herkomst

In onderstaande tabel zie je de verdeling van uitgestroomde MO/BW-participanten over de gemeenten in de regio. Tussen de haakjes achter de aantallen uitgestroomde participanten per gemeente zie je de hoeveelheid participanten die oorspronkelijk uit deze gemeente kwamen voor verblijf in MO/BW of hier langere tijd (4 jaar of meer) beschermd woonden voor uitstroom.

Gemeente van uitstroom	Participanten MO	Participanten BW
Haarlem	4 (3)	3 (3)
Velsen	-	3 (3)
Haarlemmermeer	3 (3)	1 (1)
Heemskerk	-	1
Zandvoort	-	1*
Buiten regio	-	1

* Respondent verbleef hier voor uitstroom 1,5 jaar in een tijdelijke BZW-woning op naam van de zorgaanbieder.

Van de zeven uitgestroomde participanten uit de **MO**, stroomden zes participanten uit naar een woning in de gemeente waar ze voorheen woonden (3 in Haarlem, 3 in Haarlemmermeer). Één participant stroomde op eigen wens uit naar een woning buiten zijn recente gemeente van herkomst (Velsen) om contact te vermijden met zijn oude netwerk. Hij stroomde naar eigen tevredenheid uit in Haarlem, zijn oorspronkelijke gemeente van herkomst, waar hij ook opgroeide.

Van de tien participanten die uitstroonden uit **beschermd wonen**, stroomde het overgrote deel (negen participanten) uit in de gemeente waar ze langere tijd beschermd woonden. Voor vier van hen is dit ook de gemeente van herkomst. Voor de vijf andere participanten was bekendheid met de omgeving en mensen de reden om voorkeur uit te spreken voor deze gemeente. Een van hen kon via een aangeboden woningruil voorkomen dat hij een woning kreeg in de buurt van oude gebruikerscontacten. Één andere participant stroomde uit naar een corporatiewoning buiten de regio omdat hij niet wilde voldoen aan de voorwaarde voor bewindvoering die verbonden was aan het huurcontract.

Ondanks de woningschaarste geeft elk van onze participanten die uitstroonden binnen de regio uiteindelijk aan blij te zijn met de woonmatch. Waar een aantal participanten vorig jaar aangaf dat er bij de woonmatch onvoldoende rekening werd gehouden met hun verslavingsverleden, lijkt daar dit jaar op te worden gelet. De drie participanten voor wie de aanvankelijke woonmatch niet paste (i.v.m. nabijheid negatief netwerk of juist afstand van ondersteunend netwerk) kregen een aanbod om van woning te ruilen naar de gemeente van voorkeur. Participanten geven aan deze

mogelijkheid als zeer prettig te hebben ervaren.

Wel geven een aantal participanten bij uitstroom naar een andere gemeente aan last te hebben ondervonden van de overbruggingsperiode. Het (weer) aanvragen van een uitkering of inrichtingsbudget in een andere gemeente in de regio, met name de gemeente Haarlemmermeer, duurde soms langer dan verwacht. Meerdere participanten geven aan dat bij het in- en uitstromen uit de opvang soms misverstanden ontstaan over ingevuld papierwerk waardoor participanten soms lang moesten wachten tot ze toegang hadden tot hun woning. Ook geeft een tweetal respondenten aan hierdoor langere tijd moeten overbruggen zonder uitkering. Zo vertelt Ruud die het afgelopen jaar vanuit de MO in Haarlem terug uitstroomde naar Hoofddorp:

Dat was wel een heel gedoe. Toen ik van Hoofddorp naar Haarlem ging duurde het heel erg lang [...], daarin zijn zoveel fouten gemaakt. Maar uiteindelijk is dat goed gekomen. En van Haarlem naar Hoofddorp duurde het ook weer even voor die uitkering weer rond was. [...] Maar ik weet nu ook dat er heel veel misverstanden waren over hoe het papierwerk was ingevuld. Dat kun je ook altijd een keer navragen aan [begeleider], wat heel raar was, was dat [contactpersoon in gemeente waar naar wordt uitgestroomd] dan weer dat kwijt was, dan weer zus kwijt was en dan weer zo kwijt was en dan kwam ze een paar weken later met: "Ik heb het toch gevonden." Dat zijn dingen die echt wel beter kunnen. Mensen die in zo'n penibele situatie zitten en die misschien mentaal helemaal gebroken zijn en dat niet zelf doen, die gaan alleen maar meer in de schulden raken of meer problemen krijgen.

Ook in andere regio's waar we onderzoek doen horen we regelmatig terug dat er vanuit begeleiding/gemeenten zaken mislopen bij het invullen of opsturen van papierwerk. Dit heeft invloed op de uitstroom uit de opvang en kan zorgen voor onnodig lange overbruggingsperiodes. Overgang naar andere gemeenten bij uitstroom vraagt daarom om extra zorgvuldigheid vanuit betrokken partijen aan beide kanten.

2.3 Huurcontract en voorwaarden

Zeventien participanten stroomden uit naar een zelfstandige woning met begeleiding. Dertien van hen (76%) maakte hierbij aanspraak op een contingent woning (Zuid-Kennemerland), kanswoning (de IJmond) of opstapregeling (Haarlemmermeer). Zij hebben een zelfstandige woning met een tijdelijk huurcontract (al dan niet op naam van de zorgaanbieder) met een zorgbepaling. In de meeste gevallen wordt de woning na 2 (soms 1) jaar omgezet in een vast huurcontract op eigen naam (indien omklapconstructie). Vier participanten (elk met BW-achtergrond) vonden een zelfstandige woning via andere routes. Twee via wachttijd bij Woningnet, één via een medische urgentie en één via aanbod van een corporatie elders in het land. Elk van hen kreeg hierbij direct de woning op eigen naam, zonder zorgbepaling. Op eigen initiatief krijgt elk van hen wel ondersteuning van een begeleidende en/of behandelende partij.

Huurvoorwaarden: het belang van maatwerk

De belangrijkste voorwaarden waaronder het huurcontract wordt getekend waren voor elk van de cliënten die een woning kreeg via een voorrangregeling vrij uniform: het accepteren van een begeleidingsovereenkomst, het (indien nodig) accepteren van bewindvoering of budgetcoaching, het voorkomen van overlast en het niet laten inwonen van een derde gedurende de eerste één of twee jaar. Het merendeel van de cliënten geeft aan zonder veel twijfels akkoord te gaan met deze voorwaarden als deze bijdragen aan de stap naar een zelfstandige woning. Het grootste deel van de cliënten geven aan het fijn te vinden dat ondersteuning en contact met begeleiders tijdelijk doorloopt bij het zelfstandig

wonen. Een kwart van de participanten (elk met een MO-achtergrond) geeft aan het te zien als een noodzakelijke voorwaarde voor zelfstandig wonen waar ze mee akkoord gaan, maar zelf niet om zouden vragen.

Hoewel het accepteren van bewindvoering/budgetbeheer volgens participanten niet in alle gevallen een strikte voorwaarde is, werd deze in de praktijk wel vaak als voorwaarde gesteld. Het accepteren van bewindvoering/budgetcoaching om in aanraking te komen voor een voorrangswoning wordt door de meeste participanten ervaren als prettig en rustgevend. Zeker voor participanten met een BW-achtergrond die vaak lange tijd geen regie op eigen financiën hebben gevoerd. Toch vindt niet iedereen deze voorwaarde prettig. Voor een van onze participanten die verbleef bij een RIBW-voorziening was het accepteren van bewind door eerdere negatieve ervaringen in het verleden een onacceptabele huurvoorwaarde. Hij heeft daarom met hulp van begeleiding een woning gevonden buiten de regio waar bewind geen voorwaarde was. Vanuit hem en drie anderen komt de wens om meer ruimte tot maatwerk te creëren in deze voorwaarden en hierin een onderscheid te maken tussen noodzakelijke en wenselijke voorwaarden. Een vergelijkbare maar tegelijk andere behoefte aan maatwerk zien we bij meer zelfredzame of economisch dakloze personen.

Zelfredzame/economisch daklozen - tussen wal en schip

Het verhaal van Misha

Toen haar relatie strandde stond Misha op straat. Tijdelijk huurde ze een kamer onder in Haarlem om te zoeken naar een woning in de buurt van familie waar zij graag de zorg voor draagt. De Brede Centrale Toegang (BCT) vertelde haar dat ze in haar situatie (het hebben van tijdelijk onderdak) geen recht had op verblijf in de opvang/trajectbegeleiding van de BCT en verwees haar door naar het sociaal wijkteam. Volgens Misha gaf het sociaal wijkteam aan geen ervaring te hebben met haar specifieke problematiek, gerelateerd aan de wens tot zorg voor haar familie, en niet te weten hoe ze haar aan een woning konden helpen waarin ze hiervoor kan zorgen. Omdat ze zelf geen woning kon vinden, via inschrijftijd geen recht had op een woning en een verantwoordelijkheid voelde en wilde voor haar familie, voelde ze zich genoodzaakt om naar de opvang te gaan. Door te liegen over haar verblijfssituatie kreeg ze vervolgens een plek in de opvang. Bij de start van haar traject zocht ze vijf maanden via Woningnet/Woonservice naar beschikbare woningen in de buurt waar ze ook voor haar familie zou kunnen zorgen. Ook zocht ze buiten de regio naar woningen in gebieden waar de woningnood minder was. Echter, in verband met de verantwoordelijkheid voor de familie waar zij zorg voor draagt was dit geen optie. Na vijf maanden werd aangegeven dat ze gebruik kon maken van een voorrangsregeling, naar haar eigen zeggen de enige mogelijkheid om versneld aan een woning te komen. Om in aanmerking te komen voor een voorrangswoning moest ze echter naar eigen zeggen een zwaardere hulpbehoefte hebben. *Toen ik deze contingentregeling aan wilde gaan, heb ik aangegeven dat ik niet kon schoonmaken, dat ik moeite had om de post te openen. Dat ik een beetje koekoek ben. Alles om te zorgen dat ik een woning krijg.* Momenteel verblijft ze in haar nieuwe woning, waar ze verplicht twee jaar begeleiding van het RIBW ontvangt en betaalt ze een bijdrage voor Wmo-ondersteuning. Ze vertelt: *die man van de RIBW die hier gisteren was, zei al: 'Jij bent één van de weinigen die alles op orde heeft, ik zie geen reden waarom ik hier moet langskomen.*

De moeite bij het vinden van een woning bij grotere zelfredzaamheid horen we vaker bij participanten uit de MO-nachtopvang. Hoewel HVO-Querido en de gemeente haar naar eigen zeggen goed hebben ondersteund bij het

vinden van een woning in de omgeving, was het traject wellicht niet de meest passende in haar situatie. Er komen verschillende knelpunten naar voren in haar traject:

- Sociale wijkprofessionals en de Brede Centrale Toegang dienen in gevallen nog beter samen te werken met aanpalende zorgketens als mantelzorgondersteuning en jeugdzorg.
- Het MO-traject duurde relatief lang, langer dan drie maanden, en uit het interview bleek dat dit om verschillende redenen niet bevorderlijk was voor het behouden van de zelfredzaamheid, deze nam af.
- Voorwaarden voor een voorrangswoning zijn niet bedoeld en dus niet passend voor meer zelfredzame personen. Ook is het onwenselijk om prijzige ondersteuning in te zetten waar het niet nodig is.
- Onder de Pannen is gestart in de regio Haarlem, maar zou nog beter aangehaakt kunnen worden bij de wijkprofessionals, opdat dit preventieve aanbod bij meer verhuurders en potentiële huurders bekend wordt.

Zorgbepaling bij uitstroom via eigen route geen verplichte voorwaarde

Een viertal participanten stroomde uit via alternatieve routes dan via een voorrangswoning (bijvoorbeeld via wachttijd bij Woningnet) met gezamenlijk overeengekomen maatwerk. Voor hen werden voor de doelgroep vaak gebruikte huurvoorwaarden zoals een zorgbepaling door de corporatie en zorgaanbieder niet als verplichte voorwaarde gesteld, en bleek dat ook niet nodig. Peter die na een begeleid traject van zes jaar weer een zelfstandige woning krijgt, heeft op eigen initiatief met zijn RIBW-begeleider een lage Wmo-indicatie aangevraagd om nog een half jaar samen op te lopen. Hij vertelt:

Nou, daarvoor zijn ze wel naar de gemeente gegaan en gezegd: "Oké, luister. Meneer is vijf/zes jaren natuurlijk onder beheer geweest bij instanties en meneer heeft zelf aangegeven dat hij het wel fijn zou vinden, als hij toch zo zoetjesaan weer gewoon op de weg terug wordt gezet en dat het niet in één keer gaat van boem, de volgende dag moet je alles alleen doen. [...] voor mijn gevoel heb ik mezelf als het ware ingedekt.

Zowel in het traject van Peter, als drie anderen die uitstroomden via een alternatieve route is hier gezamenlijk overeengekomen maatwerk geleverd voor een natraject. In andere Nederlandse regio's zien we dat dit nog regelmatig niet gebeurt. Dergelijke situaties zijn kwetsbaar en uitstromen zonder natraject is een belangrijke oorzaak voor herhaalde dakloosheid. Ook bij uitstroom buiten de contingentregeling (ook bij het vinden van een eigen woning of kamer in de private huurmarkt) is dan tijdige betrokkenheid van een begeleidende aanbieder bij het afwegen van een passend natraject wenselijk. Het maken van duidelijke werkafspraken met de cliënt over betrokkenheid bij uitstroom via dergelijke routes kan daarbij helpen. Fijn om te merken dat dat bij deze participanten goed is verlopen.

Contact tussen cliënt en woningcorporatie: zakelijk maar prettig, begeleiding belangrijke ondersteunende rol

Het tekenen van het huurcontract met de corporatie wordt gezien als een heugelijk, maar ook spannend moment. Aangegeven wordt dat het fijn is dat de begeleidende organisatie aanwezig is bij het tekenen van het contract en het gesprek bij het omklapmoment. Zorgaanbieders lijken een belangrijke ondersteunende/intermediaire rol te hebben in deze gesprekken door te helpen bij het verwoorden van eventuele aandachtspunten of vertalen van informatie. Het grootste deel van de participanten geeft aan het contact met de woningcorporatie als zakelijk maar prettig te ervaren en naast het tekenen van het contract en het omklapmoment weinig tussentijds contact te hebben met de woningcorporatie, tenzij er iets mankeert aan de woning. Dit vinden zij prima. Opvallend is dat bij een groot deel van de

participanten het contact met de woningbouw volledig loopt in samenspraak met - of geheel via de begeleiding. Er is daarbij weinig direct contact tussen de woningbouw en cliënt. Het overgrote deel van de participanten geeft aan dit fijn en duidelijk te vinden.

Housing First: belang van eenduidige communicatie en voorwaarden voor een goede start

Dat er ook een risico blijkt te schuilen in het indirecte contact tussen cliënt en de corporatie, zien we naar voren komen in de trajecten van onze twee Housing First participanten. In de vertaling van informatie van de corporatie door de zorgaanbieder kunnen waarschuwingen of voorwaarden soms anders of verzacht worden overgebracht dan ze worden gehandhaafd door de corporatie. Dit kan onwenselijke situaties opleveren voor zowel cliënt, zorgaanbieder, corporatie als de woonomgeving. Zoals ook te zien is in het voorbeeld van Jonas.

Dreigende huisuitzetting bewoner Housing First

Jonas verblijft bijna twee jaar in een woning van Housing First in Haarlem. Zijn woning zou een week na het interview worden omgeklapt. Momenteel dreigt hij uit zijn woning te worden gezet vanwege woonfraude. Uit de besproken voorwaarden voor de woning begreep hij bij drie officiële waarschuwingen te worden uitgezet. Bij het overlijden van een naast familielid heeft hij een jonger familielid tijdelijk opgevangen in zijn woning. Deze heeft voor overlast gezorgd bij de burens, welke vervolgens de corporatie hebben ingeschakeld. Op dit moment dreigt de participant zijn woning te worden uitgezet op basis van inwonen van een extra persoon, dit wordt gezien als woonfraude. De corporatie en Housing First geven aan dat bij woonfraude direct op uitzetting wordt overgegaan en geen sprake is van drie officiële waarschuwingen.

Momenteel wordt zijn Housing First begeleiding afgerond en wacht hij de rechtszaak af.

Reclasseringsbegeleiding voert de regie op zijn traject. In de tussentijd heeft er een zorgconferentie plaatsgevonden om te zoeken naar vervolgmogelijkheden bij andere corporaties. In verband met eerdere woonfraude bij een andere corporatie biedt een laatste corporatie nog een mogelijkheid een woning aan te bieden op voorwaarde dat hij eerst bewijst begeleid zelfstandig te kunnen wonen elders. In verband met wachtlijsten voor begeleid/beschut wonen is het onduidelijk waar hij in de tussentijd zal blijven. Hij hoort binnenkort meer over.

Door Jonas aangehaalde verbeterpunten:

- Er heeft geen gesprek plaatsgevonden met de politie, de woningbouw of met de burens om gezamenlijk te kijken naar een oplossing of tweede kans. Hij had gehoopt de mogelijkheid te krijgen om te leren van gemaakte fouten en hierbij begeleid te worden. Tevens geeft hij aan dat het fijn zou zijn als de burens overlast aan hem persoonlijk of aan Housing First hadden gemeld, zodat ze er iets aan hadden kunnen doen.
- De participant geeft aan dat begeleiding meermaals heeft aangegeven dat het geen verstandige keuze is om iemand anders in de woning te laten verblijven. Hij had echter naar eigen zeggen behoefte gehad aan nog meer duidelijkheid over de consequenties. Directe communicatie tussen woningcorporatie, zorgaanbieder en Jonas had hierbij wellicht voor meer duidelijkheid over het voorval gezorgd.
- Het gezamenlijk optrekken van corporatie en Housing First in het gerechtelijke traject wordt ervaren als pijnlijk voor het vertrouwen naar Housing First. Jonas geeft aan: *Ook al krijg ik nu een woning wil ik niet*

door met Housing First.

- Richting het einde van zijn traject kreeg Jonas minder begeleiding (ongeveer één keer per twee weken een half uur). Hoewel het mogelijk onderdeel is van het toewerken naar zelfstandigheid, is het dermate afschalen van zorg vóór het kritische omklapmoment wellicht nog onverstandig.

In de rapportage van vorig jaar gaven betrokken woningcorporaties aan door overlast-incidenten een aantal slechte ervaringen te hebben met Housing First-huurders. Uit de ervaring van een van onze Housing-First participanten blijkt dat het soms ook lastig is om een goede start te maken als men een woning betreedt. Zo kreeg Aaron een woning via Housing First waar door een eerdere bewoner veel geluidsoverlast was veroorzaakt. Hij vertelt over zijn ontmoeting met de corporatie:

Ja, we hebben een huis voor je. Maar er is één probleem, er is geluidsoverlast." Dat ging dus over de vorige bewoners [...] ik woon er nog niet eens en er is nu al gezeur over geluidsoverlast. Dat vond ik zelf wel een beetje jammer. Je wordt eigenlijk meteen in het diepe gegooid door [woningcorporatie]. Het was een heel zakelijk en kil gesprek.

Aaron zegt het gevoel te hebben onder een vergrootglas te liggen bij zijn burens en de corporatie. Voor een goede en eerlijke start in de wijk is het belangrijk om met een schone lei te kunnen starten, in een woning zonder een dergelijke voorgeschiedenis.

3. Wonen in de wijk: een zachte landing en goede start

De regio zet zich gezamenlijk in voor 'een zachte landing en goede start in de wijk.' Zorgaanbieders, gemeenten en zorg- en welzijnsinstellingen zorgen samen voor aanbod gericht op ontmoeting en ondersteuning in de wijk en tijdige signalering en interventie als het niet goed gaat. In dit hoofdstuk bespreken we de ervaringen van cliënten met aangeboden ondersteuning in de wijk. We bespreken de ervaringen met (continuïteit) van ondersteuning in de wijk, activatie en participatie en het tijdig signaleren van terugvalsignalen.

Belangrijkste punten uit dit hoofdstuk

- Continuïteit van begeleiding bij uitstroom naar de wijk via zowel contingentregelingen als andere routes worden door de meerderheid van de participanten als positief ervaren. Wel worden er zorgen uitgesproken over de zelfredzaamheid van langdurig opgevangen medebewoners die uitstromen uit de MO-nachtopvang.
- Ook de mogelijkheid om na het omklapmoment ondersteuning (kortdurig) te continueren wordt door een deel van de participanten als zeer prettig ervaren. Met name BW-participanten geven aan hier nog tijdelijk gebruik van te willen maken als stok achter de deur. MO-clieënten geven aan nog de mogelijkheid te ervaren begeleiding te contacteren bij vragen.
- Participanten die het afgelopen jaar uitstroonden uit de MO hebben bijna allen contact gehad met een lokale wijkprofessional. Bij uitstromende BW-participanten vond deze ontmoeting niet of onvoldoende plaats. Voor hen blijft BW-begeleiding/FACT vaak nog langere tijd het centrale aanspreekpunt. Wel spreken met name BW-participanten de wens uit om alvorens uitstroom meer zicht te krijgen op initiatieven voor contact- en ontmoeting in de wijk.
- Ook geeft een aantal participanten aan het fijn te vinden te zijn uitgestroomd in de omgeving van eerdere medebewoners van MO of BW. Bij plaatsing in de wijk lijkt daar soms rekening mee te worden behouden. Daarbij geven verschillende participanten aan een voorkeur te hebben voor 'volkswijken' omdat ze daar makkelijk aanspraak hebben en er onderling veel acceptatie is. Dit lijkt normaliserend te werken.
- 90% van de participanten heeft werk of andere zinvolle daginvulling. Structuur en daginvulling (ook in avonden en weekenden) worden benoemd als een belangrijke voorwaarde voor herstel, sociaal contact en stabiliteit. Door de maatregelen rondom COVID-19 valt veel georganiseerde dagstructuur weg. Voor sommige participanten vergroot dit gevoelens van eenzaamheid en kan dit een risico vormen om terug te vallen in oud gedrag/klachten. Desondanks blijken veel participanten weerbaar, en wordt er door zowel participanten als begeleiding gezocht naar alternatieve zinvolle daginvulling.
- Ook cliënten vinden het belangrijk dat er tijdig wordt gesignaleerd als het minder goed gaat. Ze geven aan dat ze het niet altijd makkelijk vinden om aan de bel te trekken. Als voorwaarden om tijdig aan de bel te trekken noemen zij: een goede vertrouwensband met de begeleider, de tijd en ruimte om te leren om hulp te vragen, voldoende beschikbaarheid in weekenden en avonden en aandacht voor de impact van incidenten in hun sociale netwerk op hun eigen stabiliteit en gemoedstoestand.

3.1 Ondersteuning in de wijk

Continuïteit van begeleiding na uitstroom

Zeventien participanten stroomden de afgelopen drie jaar uit vanuit de maatschappelijke opvang (7) en beschermd wonen (10), zeven van hen stroomden het afgelopen jaar uit. Elf van deze participanten ontvangen op basis van een zorgbepaling bij het huurcontract één à twee jaar na uitstroom begeleiding van RIBW K/AM of Parnassia. Drie van de participanten, die zonder zorgbepaling uitstroomde via inschrijftijd bij WoningNet of een medische urgentie van de gemeente, ontvangen allen nog vrijwillig begeleiding vanuit het RIBW. Twee van hen ontvingen de afgelopen drie jaar ambulante ondersteuning van RIBW K/AM en het FACT. Eén derde heeft toestemming om nog zes maanden door te worden begeleid. Een andere participant die uitstroomde buiten de regio ontvangt vraaggerichte begeleiding aldaar. Zijn RIBW-begeleider deed een warme overdracht aan de lokale wijkprofessional.

Het overgrote deel van de participanten dat begeleid wordt door RIBW K/AM of Parnassia na uitstroom uit MO/BW geeft aan blij te zijn om nog twee jaar ondersteuning te ontvangen bij de overgang naar een zelfstandige woning. De meeste cliënten ontvangen, afhankelijk van hun ondersteuningsbehoefte en betrokkenheid van andere partijen zoals het FACT/Brijder, gemiddeld één keer in de week begeleiding, in de maanden na overgang is dit vaak wat meer en wordt dit langzaam afgebouwd. In het tweede jaar is dit voor de meeste participanten gemiddeld één keer in de twee weken. Met name BW-participanten geven aan dat de overgang van continue beschikbaarheid van begeleiding naar één keer in de week groot kan zijn. Zij benadrukken dat de mogelijkheid om tussentijds hun voormalige BW-voorziening te bezoeken (of bellen) een belangrijke bron van ondersteuning en sociale interactie kan zijn.

Zorgen over overlijden langdurig opgevangen medebewoners na uitstroom MO

Tijdens interviews met onze participanten werd regelmatig het verhaal gedeeld dat er de afgelopen jaren een vijftal mensen in de regio zijn overleden kort nadat ze uitstroomden vanuit de MO naar een zelfstandige woning. Zo ook een van onze participanten. Een aantal van deze mensen was op leeftijd en allen ontvingen begeleiding na uitstroom. Participanten vermoeden dat voor hen de overgang naar het zelfstandig wonen te groot was.¹⁰ Zo vertelt een van onze respondenten:

Af en toe ook best wel raar, want er zijn ook mensen die al een aantal jaar in Haarlem wonen, die worden dan geplaatst in Heemskerk, Beverwijk, IJmuiden, Velsbroek omdat ze daar geboren zijn. Ik moet je eerlijk zeggen: dat waren ook een aantal oudere mensen, die gingen achter elkaar allemaal dood. De wat oudere mensen, die kwamen op eigen benen te staan, en nu staan ze nog alleen. [...] Voor die oudere mensen, die er al vier, vijf jaar zitten, bij het HVO wordt er toch voor je gezorgd, er wordt gewassen, er wordt gekookt. En dan sta je ineens op je eigen benen, ik denk dat ze vereenzaamden.

Deze geruchten benadrukken dat het belangrijk is extra aandacht te besteden aan de transitie en het natraject van (oudere) mensen die langere tijd in de opvang hebben verbleven.

¹⁰ Onze onderzoekers hebben deze verhalen dit jaar beperkt nader onderzocht of gevalideerd bij gemeenten of zorgaanbieders in de regio, hier is tijdens de wederhoor ronde nog wel ruimte voor.

Participanten geven aan dat begeleiding voornamelijk let op het persoonlijk welzijn, schoonhouden van de woning, voorkomen van overlast en helpen bij papierwerk. Met name het papierwerk en zelfstandig regelen van financiën wordt door zowel MO- als BW-participanten als spannend ervaren, gezien ze dat langere tijd niet zelfstandig hebben gedaan. 70% van hen ontvangt hierbij ondersteuning van een bewindvoerder of budgetcoach. Tweederde van hen geeft aan deze ondersteuning in de toekomst te willen aanhouden en bereid te zijn hiervoor te betalen. Een derde hoopt het op den duur zelf weer op te pakken.

Als alle praktische zaken rondom het betreden en inrichten van een woning zijn geregeld, is volgens participanten hun belangrijkste functie 'de stok achter de deur'. Zo vertelt Denise: *Ja, voor mij een stok achter de deur. Als ik het even niet meer weet: als er iets gebeurt met die woning of met de verzekeringen of weet ik veel wat, dan kan ik daar nu nog van leren het aankomende jaar. Als ze het eenmaal uitgelegd hebt en er zou een situatie voorkomen, dan weet ik de volgende keer hoe ik dat moet doen.* Hoewel een groot deel van de participanten aangeeft de begeleiding niet veel nodig te hebben en vaak weinig te vertellen heeft (met name MO-participanten), blijkt het een fijne achterwacht in gevallen dat het onverwacht wat minder goed gaat of er onvoorziene problemen ontstaan. Een deel van hen zegt hierdoor te leren om tijdig aan de bel te trekken (zie ook kader over 'vroegsignalering' later in dit hoofdstuk). Ze benoemen dit als een belangrijk persoonlijk leerpunt om terugval te voorkomen. Ook vinden veel van hen het fijn dat ze de mogelijkheid hebben om begeleiding mee te vragen ter ondersteuning bij afspraken bij de gemeente, het UWV of de woningcorporatie. Volgens veel participanten heeft hun begeleider daarin een belangrijke ondersteunende rol bij het wegnemen van spanning en het duidelijk uitleggen van kwetsbaarheden.

Continuïteit van behandeling na uitstroom: ondersteuning van het FACT-team

Naast woonbegeleiding ontvangen vijf participanten (vier met een BW-achtergrond, één MO) ondersteuning van het lokale FACT-team. Verschillende participanten geven aan dat ze de afgelopen periode meer ondersteuning ontvingen en contact hadden met het FACT-team dan voorheen. Hoewel door de COVID19-maatregelen veel contact digitaal/telefonisch plaatsvond geven participanten aan de vergrote beschikbaarheid zeer prettig te vinden. Waar een aantal participanten vorig jaar aangaven dat het FACT-team in de avonden slechter bereikbaar was, vertellen zij dit jaar dat dit is verbeterd. Een participant geeft aan het afgelopen jaar behandelingscontacten te hebben afgesloten. Ze vertelt de mogelijkheid te hebben om nog een half jaar ingeschreven te staan om weer in contact te treden mocht het nodig zijn. Ze verwacht zelf niet dat het nodig is, maar geeft aan het fijn te vinden deze mogelijkheid te hebben.

Begeleiding na afloop zorgbepaling: flexibele verlenging begeleiding en waakvlamcontact waardevol

Voor veel participanten stopt de afgesproken zorgbepaling (vaak twee soms één jaar) van RIBW K/AM of Parnassia bij het omklapmoment. Op het moment van interviewen zijn twee van de elf participanten die huren onder voorwaarden inmiddels omgeklapt, 2 anderen zullen in de komende 2 maanden een huurcontract op eigen naam krijgen.

Bij het omklapmoment overweegt elk van hen samen met de begeleidende partij en de corporatie in hoeverre hij/zij nog behoefte heeft aan ondersteuning. Voor een aantal cliënten (zowel MO als BW) voelt het omklapmoment ook als het juiste moment om begeleiding af te sluiten. Wel spreken zij uit dat dit een kwestie van maatwerk is en het fijn is de mogelijkheid te hebben om begeleiding nog een tijdje te laten doorlopen. De helft van onze omgeklapte participanten (beide met een BW-verleden) spreekt bij omklap de wens uit om begeleiding nog een half jaar of jaar te verlengen. Soms in gesprek met de zorgverlener, soms op eigen initiatief. Zo vertelt Saskia die recentelijk haar huurcontract op eigen naam kreeg na een BW-traject: *Ik heb er zelf om gevraagd, feitelijk heb ik het niet nodig [...] Ik hoef de begeleiding*

niet meer te hebben maar ik vind het voor mij nog wel even prettig nu het echt allemaal op mijn naam staat. Ik vind het wel even prettig om nog even iemand te hebben de komende tijd om over mijn schouder mee te kijken gewoon. Ik ben natuurlijk lange tijd verslaafd geweest, ik ben toch altijd nog bang dat het terugkomt en dan vind ik het wel fijn als er nog wat mensen om me heen zijn. Meerdere participanten geven aan het fijn te vinden deze mogelijkheid te hebben.

De twee MO-participanten voor wie de begeleiding (naar eigen wens) wel stopte na het omklapmoment geven beide aan de mogelijkheid te hebben om bij vragen oud ambulante begeleiders te kunnen benaderen. Met name in wijken waar RIBW K/AM verschillende mensen begeleidt, zien zij de mogelijkheid om even langs te komen om te vragen hoe het gaat. Dit wordt zeer op prijs gesteld door de participanten. Zo vertelt Ryan, die twee jaar geleden uitstroomde uit de maatschappelijke opvang en sinds april een woning op eigen naam heeft: *Er worden heel veel mensen hier in de buurt geplaatst, ook in de groep waar ik toen mee zat [...] als ze af en toe in de buurt zijn komen ze gewoon even langs om te kijken [...] ik heb ze allebei op de app, en dat houden we ook zo. Dus we blijven af en toe nog contact houden om te kijken of het goed gaat.* Ook de andere participant geeft aan toezegging te hebben van haar oude begeleider om mee te gaan naar haar herkeuringsgesprek bij de 'sociale dienst'.

3.2 Participatie en integratie in de wijk

Bekendheid met de wijkprofessional (Sociaal Wijkteam, Meerteam, Sociaal team en sociaal werkers in de wijk)¹¹

Waar bij de meting van vorig jaar bleek dat de wijkprofessionals nog geringe bekendheid had, lijkt dat dit jaar te zijn toegenomen. Met name recent uitgestroomde cliënten geven aan contact te hebben gehad. Van de zeven personen die afgelopen jaar uitstroomden hebben er vijf kort na overgang een gesprek gehad met een lokale wijkprofessional over de mogelijkheden tot ondersteuning en ontmoeting in de wijk. Zo vertelt Ruud, die het afgelopen jaar vanuit de MO terug uitstroomde naar zijn gemeente van herkomst:

Bij overgang naar de gemeente Hoofddorp heb ik het wijkteam kort ontmoet via Teams of Zoom. Het was kort maar krachtig. Er werd gevraagd of ik de buurt kende. Ik woon in de [onhoorbaar] buurt, ik ben hier getogen dus daar hoefde die jongeman me niet mee te helpen. En verder of er problematiek zou zijn, bij problemen kon ik hem bijvoorbeeld altijd bellen. Daar was het wijkteam eigenlijk voor.

Opvallend is dat met name participanten die recentelijk uitstroomde uit de MO kennis hebben gemaakt met een wijkprofessional. Bij uitstromers uit beschermd wonen lijkt dit nog niet of onvoldoende te worden gedaan: geen van de recent uitgestroomde BW-participanten heeft een gesprek gehad over de mogelijkheden tot ondersteuning en ontmoeting in de wijk. Mogelijk omdat voor hen BW-begeleiding in ieder geval tot het omklapmoment het eerste aanspreekpunt blijft.

Wel wordt er door een aantal BW-cliënten daarom de wens uitgesproken om ook vóór uitstroom al meer te worden voorbereid op het vinden van aansluiting bij clubjes in de wijk, om zo de drempel te verlagen om er later zelfstandig naar toe te gaan. Waar sommige een groot netwerk en veel aanspraak hebben in de buurt, hebben anderen meer moeite met het vinden van aansluiting en het voeren van *smalltalk* met onbekenden. Daarom vertelt een participant:

¹¹ Terwijl dit in Haarlem gaat om het Sociaal Wijkteam, spreekt men in de gemeente Haarlemmermeer van Meerteams en in de IJmond waar Heemskerk onderdeel uit van maakt van Sociale Teams. Heemstede werkt niet wijkgericht, omdat de schaalgrootte zich hier volgens de betreffende gemeente minder goed voor leent. In Heemstede spreekt men liever van de lokale professional (rapportage tweede meting).

Geef mensen die uitstromen die bagage gewoon mee, van als er wat is dan kan je ook daar naartoe. [...] Er moet sowieso ongelooflijk veel meer aan voorlichting gedaan worden van wat kan je doen als je uitgestroomd bent [...] ga in de buurt kijken als je van biljarten houdt waar de dichtstbijzijnde biljartclub is, ik noem maar wat. Stimuleer dat, zodat je eigenlijk van tevoren al weet dat als je verhuisd bent wat je kan doen om jezelf ook een beetje bezig te houden. Het is voor mij een beetje lastig omdat ik die hobby's en een aantal activiteiten toch al had. Maar ik zie inderdaad dat mensen die uitstromen wel in een zwart gat komen, gewoon omdat ze niet weten waar ze naartoe moeten.

Directer en tijdiger contact tussen BW-begeleiders en lokale wijkprofessionals zou kunnen helpen bij het vinden van activiteiten of ontmoetingsmogelijkheden in de buurt.

Vergroten van verbinding in het wijknetwerk voor een zachte landing van uitstromers MO/BW

Ondanks grote bereidheid tot onderlinge samenwerking van wijkprofessionals kunnen personeelwisselingen en de hoeveelheid schotten efficiënte samenwerking in de weg staan. Het tijdig samenkomen, ook los van (veranderingen in) de indicatiestelling, kan helpen om voldoende op tijd duidelijk te hebben wat de hulpvraag zal zijn na uitstroom, om hiervoor een passende plek te vinden en het ondersteuningsnetwerk tijdig met elkaar in te richten. Bij het project 'Thuis in Zuidoost' in 's-Hertogenbosch¹² wordt gezien dat het (financieel) faciliteren van tijd voor ontmoeting tussen professionals in de wijk bijdraagt aan kortere lijnen en efficiëntere onderlinge samenwerking.

Veel participanten uit de MO/BW die één à twee jaar eerder uitstroonden hebben destijds de wijkprofessional niet leren kennen. Toch zijn een aantal van hen in het afgelopen jaar wel in contact geweest met een wijkprofessional of zijn ze op de hoogte van hun activiteiten. Met name in de kleinere gemeenten als Heemskerk en Velsen geven participanten aan via het lokale nieuws, flyers of door het brengen van een kleine attentie met de feestdagen ("een wijkprofessional kwam iets lekkers brengen met Pasen") bekend te zijn met het ondersteuningsaanbod van de wijkprofessional. Ook wordt er soms binnen het netwerk van uitstromers onderling actief doorverwezen naar wijkprofessionals. Zo vertelt Henk, die zelf nu drie jaar zelfstandig woont na zeven jaar beschermd te hebben gewoond:

Ik hoor wel eens dat mensen nog nooit hebben gehoord van het wijkteam en dat is zo ongelooflijk jammer want die mensen kunnen zo ongelooflijk veel voor je betekenen. [...] ik heb wat andere mensen die ook zelfstandig gingen wonen maar er wat meer moeite mee hadden als dat ik gehad heb ook doorgestuurd naar het wijkteam. Wat eigenlijk in het eerste jaar de begeleider bij mij deed dat deed het wijkteam voor hen. Kijken of het met je financiën goed gaat. Niet het beheer nemen maar kijken of het goed gaat, gewoon een stukje over de schouder meekijken. En die derde die krijgt op dit moment nog hulp van het wijkteam maar die andere twee zijn er ongelooflijk tevreden over.

Aansluiting in de wijk: ontmoetingsmogelijkheden, sociaal netwerk en eenzaamheid

Een groot deel van onze MO- en BW-participanten stroomt uit binnen een reeds bekende omgeving. Velen van hen geven aan dit fijn te vinden en hierdoor de omgeving al (deels) te kennen. Ook geeft de helft van de participanten aan

¹² Pilot Thuis in Zuidoost (TIZO), 's-Hertogenbosch: [Thuis in Zuidoost - Verslagen - ZonMw](#)

hierdoor ook al wat mensen te kennen in de omgeving en blijkt het een stuk makkelijker om zinvolle daginvulling te continueren na uitstroom. Daarnaast geeft het overgrote deel van de uitgestroomde participanten aan prettig contact te hebben met de (directe) burens. Een aantal bouwen zelfs goede vriendschappen op en gedurende de pandemie wordt er volgens veel participanten een beetje extra op elkaar gelet. Zo vertelt Anil die twee maanden terug uitstroomde naar een contingentwoning na BW-verblijf van vijf jaar: *Ik heb goed contact met de buurvrouw die naast mij woont. Ik drink twee à drie keer per week een kop koffie met haar. Ze is heel aardig. Ze brengt af en toe een bloemetje of eten naar mij. De buurvrouw weet dat ik begeleiding heb en zij reageerde er goed op toen ik dit aan haar vertelde.*

Ook geeft een aantal participanten aan dat er rekening is gehouden met onderlinge sociale contacten uit de opvang bij het uitstromen naar een wijk. De gesproken participanten geven aan erg enthousiast te zijn over deze keuze en veel steun aan elkaar te hebben in de wijk: *ze halen er toch wel de mensen tussenuit die echt bevriend zijn met elkaar, die proberen ze in de buurt bij elkaar te zetten. Ik kom zelf uit Haarlem-Noord en [naam vriend] ook, toen werden we in Schalkwijk geplaatst, daar ken je op dat moment nog niemand. Dus dat is goed, dat vind ik heel positief dat ze dat zo doen. [...] Toen ik hier net woonde, een half jaartje, overleed de vader van [vriend]. Toen ging ik elke dag naar hem toe om hem te ondersteunen. En twee weken geleden was hij ziek, dan doe ik zijn boodschappen, andersom ook.*

Hoewel niet iedereen graag uitstroomt in de buurt van bekenden uit de MO of BW-voorziening, blijkt het voor een aantal mensen een fijne bron van contact om (in het begin) wat bekende gezichten in de buurt te hebben. Wat tevens opvalt is dat participanten regelmatig aangeven het fijn vinden om naar in eigen woorden "volksere buurten" (door ogen van beleidsmakers ook vaker bestempeld als kwetsbare buurten) zoals wijken in Schalkwijk en Haarlem Noord uit te stromen. Verschillende mensen geven aan hierdoor gemakkelijk aanspraak te hebben en zich geaccepteerd en "normaal" te voelen. Hoewel er regelmatig wordt gesproken over politiebezoeken in de wijk, lijkt er onderling veel acceptatie. Zo vertelt Mia, die afgelopen jaar uitstroomde uit de MO: *ik zeg altijd: "mensen hun is achtergrond waarom ze het doen hè?" Het is geen smoes ervoor, maar soms hebben ze zoveel meegemaakt, dat ze gewoon niet weten wat ze ermee moeten. Zo zie ik het maar.*

Zinvolle daginvulling: belang van structuur en ontmoeting ook in avonden en weekenden

90% van de participanten geeft aan een aanbod te hebben voor zinvolle daginvulling, vrijwilligerswerk (75%) of betaald werk (15%). De andere 10% geeft aan het rustig aan te doen in verband met intensieve behandelingen of opname, maar hoopt dit op een later moment weer op te pakken. Wel liggen veel dagbestedings- en vrijwilligersactiviteiten momenteel stil door COVID-19. Daarnaast zijn ook veel sport-, hobby- en ontmoetingsinitiatieven tijdelijk niet of minder toegankelijk. Verschillende participanten geven aan daarom momenteel minder om handen te hebben en een nieuwe dagstructuur te moeten vinden. Een aantal participanten merkt erg onrustig en ongeduldig te worden door de situatie. Het zoeken van alternatieve daginvullingen, ook in de avonden en weekenden, wordt van groot belang gevonden door participanten. Aanbod voor zinvolle daginvulling helpt bij de structuur en zorgt voor het aanhouden van dagelijkse/wekelijkse contacten. Het wegvallen van deze structuur zorgt dan ook bij sommigen voor terugval in oude patronen en eenzaamheid. Met name bij participanten met een klein netwerk en/of psychiatrische en verslavingsklachten kan dit zorgen voor kwetsbare situaties (*zie ook kader van Freek onder 3.3. Vroegsignalering en opschaling zorg*).

Toch blijkt de weerbaarheid van veel participanten groot en oriënteren verschillende participanten, al dan niet met begeleiding, zich op zinvolle activiteiten om te ondernemen in de tussentijd. Zo zijn er verschillende participanten die

zich hebben gemeld om honden uit te laten of boodschappen te doen voor anderen en zoeken een aantal naar dagbestedingsactiviteiten die bijvoorbeeld in de buitenlucht wel kunnen doorgaan.

3.3 Vroegsignalering en opschaling zorg

Hoewel het veel van onze participanten tot op heden goed afgaat in hun zelfstandige woning in de wijk, gaat het soms ook minder goed. Op dergelijke momenten is het van groot belang dat dit tijdig gesignaleerd wordt en indien nodig de zorg kan worden opgeschaald. Participanten geven aan dat het niet altijd vanzelfsprekend is voor hen om aan de bel te trekken. Uit de verhalen van onze participanten komen verschillende aandachtspunten naar voren die kunnen worden gezien als voorwaarden voor cliënten om tijdig aan te geven als het minder goed gaat:

Vertrouwensband met begeleider

Naast continuïteit van begeleiding (en een mogelijk waakvlamcontact) wordt ook continuïteit van eenzelfde begeleider door sommigen als een belangrijke voorwaarde genoemd om tijdig te kunnen signaleren. Zoals eerder benoemd zorgt de grote wisseling van begeleiders bij sommige cliënten voor een verminderde vertrouwensband. Terwijl sommige participanten aangeven geen moeite te hebben om aan de bel te trekken, geven anderen aan dat de vertrouwensband hiervoor een cruciale voorwaarde is. Ook de huisarts/POH-GGZ worden door participanten benoemd als belangrijke laagdrempelige vertrouwenspersonen in tijden dat het minder gaat.

Leren om hulp te vragen

Naast een vertrouwensband met begeleiding geeft een aantal participanten - met name met een MO-achtergrond - aan ook te hebben moeten leren om open te zijn over kwetsbaarheden en om hulp te vragen. Ze geven aan dat dit een leercurve is: *uiteindelijk heb ik toch de sleutel gevonden in het praten over wat je dwars zit. Niet proberen zelf op te lossen. Natuurlijk, het blijft in me zitten om het eerst zelf te proberen op te lossen, maar dan om hulp vragen als het echt niet lukt doe ik nu steeds meer.*

Bereikbaarheid in avonden en weekenden

Duidelijke afspraken over beschikbare contactpersonen/hulpverleners in weekenden en avonden zijn ook na uitstroom/omklap van groot belang. Zo blijkt ook uit onderzoek in andere regio's. Het opstellen van een preventie-actieplan/ of crisiskaart en het regelmatig actualiseren van dergelijke plannen kan dit inzichtelijk maken voor cliënt en hulpverlener.

Incidenten/onverwachte gebeurtenissen naasten

Incidenten met familieleden/naasten kunnen een grote impact hebben op het welzijn van cliënten. Dit jaar werden dergelijke incidenten opvallend vaak aangehaald als risicofactor voor terugval: overlijden van een partner, opname van een broer zus of kind of dakloos raken van een ander familielid. Aandacht voor gebeurtenissen in het sociale netwerk van de cliënt en de impact hiervan worden gewaardeerd, en vormen voor veel participanten een uitlaatklep. Het opschalen van

begeleidings-/behandelingscontact in dergelijke situaties werd als betrokken en prettig ervaren en werkte preventief om verdere escalatie te voorkomen.

Veel van bovenstaande aandachtspunten zien we succesvol terugkomen in het voorbeeld van Freek, waar op een succesvolle wijze tijdig is opgeschaald om verdere escalatie/woning verlies te voorkomen.

Freek

Nadat Freek een aantal jaar beschermd woonde in Hoofddorp, woont hij nu 2,5 jaar in een zelfstandige woning. Met vaste begeleiding van het RIBW K/AM wist hij tot voor kort dertien jaar clean te blijven en een gelukkig en stabiel leven te leiden. Recentelijk overleed zijn partner na een lang ziektebed. Door verdriet en rouw kreeg hij na dertien jaar een terugval in zijn verslaving. Door COVID-19 nam hij tijdelijk medicatie thuis in, in plaats van op het kantoor onder toezicht. Ook gaf hij aan door het wegvallen van zijn dagbesteding nog weinig sociale contacten te zien: *ik voelde me ook hartstikke eenzaam. Ik zit hier ook al maanden thuis, in mijn eentje en kreeg bijna niemand op visite. Dat mag natuurlijk niet, dus je voelt je af en toe toch best wel eenzaam in dat huisje [...] Na de feestdagen is het misgegaan. Ik werd op een gegeven moment zo eenzaam en ik raakte psychisch helemaal van slag. Toen ging het mis. Gelukkig hebben ze gelijk actie ondernomen.*

Doordat hij wel regelmatig contact had met zijn RIBW K/AM-begeleider waarmee hij door de jaren heen een vertrouwelijke band heeft opgebouwd, kon de begeleiding snel worden opgeschaald. Vanaf dat moment is zowel zijn begeleider als de familie van zijn partner dagelijks langs geweest om te kijken hoe het met hem ging totdat hij opgenomen kon worden bij de Brijder-verslavingszorg. Zijn budgetbeheerder zorgde voor het betalen van de huur en vaste lasten, waardoor hij zijn woning kon aanhouden. Zijn medicatie krijgt hij weer op het kantoor en zijn begeleiding komt wat vaker langs. Ook kijken ze samen naar tijdelijke andere werkzaamheden totdat zijn voormalige dagbesteding weer kan doorgaan. Tevens krijgt hij momenteel behandeling vanuit een rouwarts bij de Brijder, waarmee hij nu het overlijden van zijn partner probeert te verwerken. Momenteel staat Freek weer positief in het leven: *Er is een muurtje van mensen om me heen gebouwd, zodat het niet zomaar weer mis kan gaan. Ik heb er ook helemaal geen behoefte meer aan, ik wil gewoon weer vooruitkijken, ik kijk uit naar het voorjaar.*

4. Conclusie, discussie en aanbevelingen

Wat is nodig in de regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer voor de omslag naar zelfstandig en zo inclusief mogelijk wonen? De afgelopen jaren zijn er in de regio zowel op beleids- als uitvoerend niveau veel gremia ontwikkeld en afspraken gemaakt om verlaters van MO- en BW-voorzieningen een zachte landing en goede start in de wijk te geven. In de twee eerdere metingen van dit onderzoek is daar uitvoerig aandacht aan besteed. Dit jaar stellen we het perspectief van de eindgebruiker centraal en kijken we hoe zij het traject naar een eigen woning en landing in de wijk ervaren.

Na de eerste twee metingen in 2018 en 2019 zijn dit jaar voor de derde meting tussen december 2020 en maart 2021 25 interviews afgenomen met cliënten met deze ervaringen. Op basis van de belangrijkste bevindingen zijn rondom de drie hoofdthema's van de hoofdstukken vier aanbevelingen geformuleerd. omtrent: iedere cliënt een traject, zo zelfstandig en permanent mogelijke huisvesting biedt het beste uitgangspunt voor herstel, rekening houden met achterliggende problematiek en middelengebruik en als vierde, acceptatie en verdraagzaamheid in de kwetsbaardere wijk. De inzichten vanuit het clientperspectief bieden aanknopingspunten voor het doorontwikkelen van het beleid rondom de ambulantisering en regionalisering van de maatschappelijke opvang en beschermd wonen in de regio. Wij doen daarom ook aanbevelingen, op basis van (ons) onderzoek in andere regio's.

1. Iedere client een traject

Conclusie. Zowel MO- als BW-cliënten stromen uit, vaak naar de plek van voorkeur/herkomst en ook wanneer dit niet in huurvoorwaarden staat, met (ook praktische) vervolfbegeleiding. Dat zijn mooie bevindingen. Beide groepen bemerken wel dat meer tijdigheid van een traject¹³ (start bij instroom) en uitstroomplek de eigen zelfredzaamheid bevordert. Met name bij oudere participanten die lang in de grootschalige nachtopvang hebben verbleven speelt eenzaamheid en mogelijk de behoefte aan extra begeleiding bij de transitie naar de eigen woning.

Aanbevelingen

- Tijdigheid van een traject is ook in lijn met het huidig Haarlems en landelijk streven maximaal drie maanden in de nacht- of noodopvang te verblijven
- De transitie naar de eigen woning is ook wel beschreven als een 'Critical Time', waar specifieke interventies op kunnen worden ingezet¹⁴.

Conclusie. Met name BW-participanten uiten de wens om voorafgaand aan uitstroom meer zicht te krijgen op initiatieven voor contact- en ontmoeting in de wijk, terwijl met name bij uitstromende BW-participanten de kennismaking met wijkprofessionals nog vaak onvoldoende of niet plaatsvindt.

Aanbevelingen

- Door bij uitstroom vroegtijdig samenwerking te zoeken met wijkprofessionals wordt zorg meer planbaar en tevens meer inzichtelijk voor de cliënt. Deze samenwerking kan ook positieve gevolgen hebben voor de op te

¹³ Door de gemeente is aangegeven dat tijdigheid van trajecten door extra instroom bij de aanvang van COVID-19 tijdelijk niet realiseerbaar is geweest.

¹⁴ <https://impuls-onderzoekscentrum.nl/wp-content/uploads/cti.pdf>

bouwen expertise op ggz bij wijkprofessionals, en meer zicht op mogelijkheden lokaal, in de wijk vanuit gespecialiseerde aanbieders als BW.

- In ons onderzoek in de regio Den Bosch kwam naar voren dat samenwerking vanuit BW met wijkprofessionals momenteel vaak pas plaatsvindt op het moment dat de indicatie afloopt of moet worden bijgesteld. Deze zorgpartijen gaven echter ook aan graag gedurende het zorgtraject een (aantal) keer samen te zitten met wijkprofessionals om te kijken welke doelen er worden gehaald en in beeld te krijgen wat de woon-zorg vraag zal zijn wanneer een indicatie afloopt.
- Financiële ruimte voor de verschillende partijen (met name Zvw-gefinancierd) voor consultatie, onderlinge kennismaking en afstemming blijkt van groot belang om aansluiting tussen medisch en sociaal domein in de wijk te versterken en is ook belangrijk voor de overgang naar meer wijkgerichte ondersteuning. Dit helpt ook wanneer er afspraken moeten worden gemaakt over overdracht van (onderdelen van) behandeling naar begeleiding vanuit de Wmo.

Conclusie. Om tijdig zelf aan de bel te trekken als het niet goed gaat, wordt door cliënten ook de huisarts/POH-GGZ aangegeven als belangrijke laagdrempelige vertrouwenspersonen om tijdig te signaleren.

Aanbevelingen

- Ook uit onze andere metingen blijkt dat de POH-GGZ een belangrijke partner kan zijn bij vroeg signalering, en het is goed te weten of er inderdaad afspraken zijn over informatie uitwisseling.
- Voor meer innovatie op buurtniveau binnen de GGZ kan ook worden gekeken naar de website van het Amsterdamse project 'lekker in je vel' waarin het doel is bewoners, patiënten en cliënten te verwijzen en begeleiden naar duurzaam gebruik van digitale ondersteuning voor eigen regie en zelfmanagement¹⁵.

Conclusie: Cliënten blijken de mogelijkheid te hebben na het omklapmoment bij vragen oud ambulante begeleiders te kunnen benaderen. Met name in wijken waar RIBW K/AM verschillende mensen begeleidt, zien zij de mogelijkheid om even langs te komen om te vragen hoe het gaat. Dit wordt zeer op prijs gesteld door de participanten. Wij concluderen echter dat hoewel dit informele vangnet door eerdere begeleiders zeer op prijs wordt gesteld door onze participanten dit mogelijk kwetsbaar is.

Aanbeveling:

- Uit eerdere metingen, ook in andere Nederlandse regio's, blijkt dat een waakvlamcontact een cruciale factor kan zijn in het voorkomen van herhaalde dakloosheid. Het is daarom belangrijk afspraken over waakvlamcontact en financiering hiervan te formaliseren. Ook zou het moment nog vaker kunnen worden aangegrepen om ondersteuningsvragen te beleggen bij een wijkprofessional of langdurige betrokkenheid te vinden bij een vrijwilliger/ervaringsdeskundige.
- Uit ons onderzoek naar herhaalde dakloosheid in Utrecht blijkt dat participanten overdracht naar een ander contactpersoon spannend vinden, maar uiteindelijk het merendeel deze overgang prima vindt. Uitzondering hierop vormen mensen met moeite om nieuwe mensen te vertrouwen of met een zorgmijndend karakter voor wie meer vraaggerichte ondersteuning niet laagdrempelig genoeg is. Voor hen zouden duidelijke afspraken

¹⁵ <https://www.lekkerinjevel.amsterdam/>

over laagdrempelig waakvlamcontact met een vertrouwde begeleider kunnen helpen om tijdig te signaleren wanneer het minder gaat, om zo herhaaldelijke dakloosheid of terugval te voorkomen.

2. Zo zelfstandig en permanent mogelijke huisvesting biedt het beste uitgangspunt voor herstel

Conclusie: Stabiliteit in de huisvestingssituatie bevordert de kans op herstel. Dit blijkt uit ander onderzoek, en ook uit deze meting. Of dit nu gaat om uitstromende cliënten die een aanbod krijgen via 'Housing First', om MO-clieënten die de voorkeur geven aan kleinschaligere opvanglocaties met meer zelfstandigheid of BW-participanten die de WLZ-indicatie noemen als een aanleiding om niet meer te hoeven verhuizen. Het zo veel als mogelijk scheiden van wonen en zorg blijkt een belangrijke voorwaarde.

Aanbeveling

- Voor de BW-clieënten met nu een WLZ-indicatie is het mogelijk interessant te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om middels een eigen huurcontract zorgwoningen op eigen naam te zetten. Op deze wijze kan permanente huisvesting, naar Fins model, ook voor personen met een zwaardere zorgvraag in de nabijheid van zorg worden gerealiseerd. Wonen en zorg kan dan ook voor deze groep gescheiden worden/blijven.

Conclusie: Terwijl we zien dat het merendeel van de geïnterviewde participanten voorwaarden voor een contingent-, kanswoning of opstapregeling accepteert, valt ons op dat er in deze regio relatief veel extra standaard voorwaarden worden genoemd in de interviews: naast het accepteren van een begeleidingsovereenkomst en het voorkomen van overlast is het (indien nodig) accepteren van bewindvoering of budget coaching genoemd en ook het niet mogen laten inwonen van een derde gedurende de eerste 1 of 2 jaar. In de tweede meting, vorig jaar is ook het antecedentenonderzoek i.s.m. politie genoemd bij aanmelding voor 'Housing First'.

Aanbevelingen:

- In de discussie rond een landelijk validatietraject door het Trimbos-instituut voor de methodiek 'Housing First'¹⁶ zijn dergelijke aanvullende voorwaarden bij de methodiek Housing First ook aan de orde. Door deelnemers aan dit traject is genoemd dat het hier om druk vanuit corporaties gaat. Op dit moment is er landelijk nog veel variatie in de methodiek 'Housing First', het lijkt goed om te kijken naar naleving van de modelgetrouwheid van de methodiek, daar hier de meeste effectiviteit van verwacht kan worden.

Conclusie: In deze regio zien wij verschillende signalen over voorwaarden en regels vanuit zorgaanbieder en corporatie zorgen voor onwenselijke situaties waarin iemands woonsituatie op het spel komt te staan. Enerzijds zien wij dat de housing-first bewoner de idee heeft extra kansen te krijgen voordat deze wordt uitgezet, omdat het Housing First begeleiding is. Anderzijds lijkt het erop dat de woningcorporatie extra inzet lijkt te plegen op het in de gaten houden van een Housing First woning, waar bijvoorbeeld al eerder een Housing First bewoner minder succesvol heeft gehoord.

Aanbevelingen

- Het lijkt van belang dat ook de gemeente hier een rol in neemt. De gemeente zou kunnen inzetten op overeenkomsten waarbij zowel de rechtspositie van de huurder, als de risico's voor de corporatie en zorgpartij gedekt worden. Gezamenlijk kan worden gekeken hoe de verschillende risico's kunnen worden

¹⁶ <https://housingfirstnederland.nl/wp-content/uploads/2021/01/DoejemeeHFNLonderzoek.pdf>

gedekt in onderlinge procesafspraken en passende contracten. Hierbij is het van belang ook oplossingen paraat te hebben voor eventuele escalaties. In de regio Gooi en Vechtstreek is bijvoorbeeld een regionaal fonds opgesteld om financiële kosten in het geval van uitzettingen etc. te kunnen dekken. Dit kan helpen het draagvlak bij de verschillende partijen te vergroten.

- Ook is het een mogelijkheid in geval van ervaren overlast burens te laten melden bij het Housing First-begeleidingsteam zodat zij dit kunnen bespreken met de desbetreffende client (en mogelijk andere bewoners van de portiek). Op deze manier kan veel direct worden afgehandeld (Evaluatie Discus Amsterdam, blz 84).

Conclusie: Aan de andere kant bevinden zelfredzame daklozen zich nog vaak tussen wal en schip wanneer het gaat om het vinden van een woning in de regio. Dit maakt dat mensen om deze reden toch gebruik maken van de maatschappelijke opvang, met de mogelijke risico's voor zelfredzaamheid. Voorwaarden voor contingent woningen zijn vaak niet passend waardoor zij zich genoodzaakt achten en bij gebrek aan alternatieven (en mogelijk door begeleiding geadviseerd worden) zich minder zelfredzaam opstellen om in aanmerking te komen. Preventieve ondersteuning bij de wijkprofessionals en de BCT bij het vinden van alternatieve huisvestings- en begeleidingsopties lijkt soms nog te ontbreken.

Aanbeveling:

- Aansluiting van het aanbod van 'onder de pannen' bij de sociale wijkprofessionals zou hier goed bij passen.

3. Rekening houden met achterliggende problematiek en middelengebruik

Conclusie: Het blijkt ook uit deze derde meting dat het in deze regio lastig is rekening te houden met middelengebruik. Terwijl enerzijds de gebruikersruimtes op de Wilhelminastraat voor veel onrust zorgen, blijkt anderzijds het perspectief op uitstroom en de snelheid van een traject voor personen met verslavingsproblematiek minder. Ook blijft het vinden van een doorstroomplek voor cliënten met complexe problematiek of een dubbeldiagnose in de regio lastig, en bleken door ons gesproken cliënten daarom te zijn aangewezen op een BW-plek buiten deze regio. Wij begrijpen uit interviews dat passend aanbod op (detox-)behandeling minder wordt in deze regio. Tenslotte blijkt uit ons onderzoek in deze en ook andere regio's dat herhaalde dakloosheid vaak wordt veroorzaakt door een terugval in verslaving.

Aanbeveling:

- Blijf daarom als regio samen met de zorgverzekeraar onderzoeken of meer passend aanbod in deze zin mogelijk is voor de regio. Recent is in deze regio door een forensische werkgroep een analyse uitgevoerd voor de doelgroep met achterliggende problematiek (zoals GGZ, LVB en/of gedragsproblematiek) en de behoefte aan middelen vrije plekken en plekken waar gebruik (incidenteel) is toegestaan. Hieruit blijkt behoefte aan 45 plekken zonder middelengebruik, en 55 plekken met mogelijkheid tot (incidenteel) gebruik¹⁷. Het nieuwe Spaarnevlugels biedt plekken voor de groep zonder middelengebruik¹⁸. Uit ons onderzoek blijkt dat de behoefte aan voorzieningen voor personen waar (incidenteel) gebruik is toegestaan ('harm reduction') in deze regio blijft.
- Gebruikersruimten golden eerder als een innovatief voorbeeld van 'harm reduction', het beperken van directe schade van drugsgebruik, doordat dit niet in meer de openbare ruimte gebeurde. Met het toenemen

¹⁷ Advies forensische woonvormen Kennemerland, Juli 2018

¹⁸ <https://hvoquerido.nl/stadsdeel/hoofddorp/>

van het aanbieden van (tijdelijke) huisvesting, ook aan personen met drugsgebruik, is de behoefte aan gebruikersruimten afgenomen. In de gemeente Amsterdam worden gebruikersruimten de laatste jaren daarom afgebouwd.

4. Acceptatie en verdraagzaamheid hoger in kwetsbaardere wijk

Conclusie: In de tweede meting beschreven wij al dat in wijken waar meer kwetsbare burgers wonen de acceptatie voor uitstromende cliënten MO en BW hoger leek te liggen. Deze bevinding botste destijds al met het landelijke rapport van de vereniging van woningcorporaties Aedes, waarin een toename van kwetsbare mensen in de wijk in verband gebracht werd met overlast en het verlagen van de leefbaarheid (Leidelmeijer et al., 2020). In deze meting zien wij echter opnieuw een bevestiging van ons eerdere vermoeden. Terwijl een aantal participanten aangeeft het fijn te vinden te zijn uitgestroomd in de omgeving van eerdere medebewoners van MO of BW, geven verschillende participanten ook aan een voorkeur te hebben voor 'volkswijken' omdat ze daar makkelijk aanspraak hebben en er onderling veel acceptatie is. Dit lijkt normaliserend te werken.

Hoewel leefbaarheid en aandacht bij kwetsbaarheid in de wijk belangrijk blijven, laat het ook zien dat een groot deel van de uitstromers juist in meer kwetsbare wijken als Schalkwijk aansluiting vindt, zich meer geaccepteerd voelt en er ook onderling soms meer verdraagzaamheid is voor eventuele problematiek.

Literatuurlijst

- ABF Research (2019) Lokale Monitor Wonen. Via: waarstaatjegemeente.nl.
- Advies forensische woonvormen Kennemerland, Juli 2018, door Fivoor, Exodus, RIBW K/AM, Leger des Heils, HVO-Querido, Reclassering Nederland en Fivoor Reclassering
- Bureau Berg (2018) Onderzoeksrapport MO Haarlem Centraal Bureau voor Statistiek (2019) Daklozen; persoonskenmerken. Via: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80799ned/table?di=25055>
- Boeije, H. (2010) *Analysis in Qualitative Research*. London: Sage Press
- Centraal Bureau voor Statistiek (2019) Statline. Via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/>
- GGD (februari 2018) Jaarrapportage GGD Maatschappelijke Zorg 2017
- Gemeente Haarlem (maart 2017) Woonvisie Haarlem 2017 - 2020: Doorbouwen aan een (t)huis!
- Gemeentes Haarlem, Zandvoort en ASZ (2016) Beleidsplan schulddienstverlening 2016 - 2019
- Gemeente Haarlem (2018) Jaarrapportage uitvoering contingentregeling 2018, ontvangen 30-08- 2019.
- Gemeente Haarlem (2019) Afspraken ter voorkoming van (dreigende) uitzetting uit contingent woningen, ontvangen 30-08-2019
- Gemeente Haarlem (2019) Informatienota Doordecentralisatie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen 2019/109206, Besluit College d.d. 5 maart 2019.
- Gemeente Haarlem (2019) Uitvoeringsplan wonen met zorg, Gemeenteblad 29 april 2019.
- Gemeente Haarlem en Pré Wonen (2019) Notitie, waarom de door-decentralisatie van beschermd wonen en opvang regionale samenwerking alleen maar belangrijker maakt, t.b.v. discussiedagen sociale huisvesting.
- Gemeente Haarlem (2020) Actieplan keten Maatschappelijke Opvang.
- Gemeente Haarlem (2020) Voortgangsrapportage en bijstelling Uitvoeringsprogramma Opvang, wonen en herstel.
- Gemeente Haarlemmermeer (juni 2017) Visie Wonen met Zorg 2030
- Gemeente Haarlemmermeer (november 2017) Najaarsrapportage 2017
- Gemeente Haarlemmermeer (mei 2018) Uitvoeringsplan Wonen met Zorg
- Gemeente Haarlemmermeer, Ymere, huurdersvereniging (december 2017) Prestatieafspraken 2018
- Gemeente Haarlemmermeer, Ymere, huurdersvereniging (2018) Prestatieafspraken 2019
- Gemeente Heemskerk (2015) Woonvisie 2020 Beverwijk en Heemskerk
- Gemeente Heemskerk (september 2018) Uitvoeringsprogramma Coalitieakkoord 2018 - 2022
- Gemeente Heemstede (september 2014) Beleidsplan Sociaal Domein 2015 t/m 2018
- Gemeente Heemstede (april 2018) Rapportage Sociaal Domein 2017
- Gemeente Heemstede, Elan Wonen, Bewonersraad Elan Wonen, Pré Wonen, Bewonerskern Pré Zuid Kennemerland (2017) Prestatieafspraken 2018-2021

Gemeente Heemstede (2017) Rapportage Sociaal Domein Heemstede, programma management sociaal domein september.

Klaveren, v. S., Triest, v. N. Meijer, A. (2018). Weer thuis in de wijk, Platform 31. Leidelmeijer, K., Frissen, J. & Iersel, v. J. (2020). Veerkracht in het corporatiebezit. Aedes.

Pré Wonen, Elan Wonen en Gemeente Haarlem (2019) Woningdelen voor reguliere en bijzondere woningzoekenden in Zuid- en Midden-Kennemerland, Velsbroek.

Regio Zuid- Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer (2019) Opvang, wonen en herstel, Procesplan doordecentralisatie BW MO 2018-2021.

Regio Zuid- Kennemerland en IJmond (2020) Pact voor uitstroom, Een gezamenlijke aanpak om verlaters van instellingen een passende woning en een goede start te geven in Zuid-Kennemerland en IJmond.

Regio Zuid- Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer (2019) Stand van zaken veranderingen maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Informatie aan de raad doordecentralisatie.

Regio IJmond, Zuid-Kennemerland en Haarlemmermeer (december 2020) Handboek Maatschappelijke Opvang

Regio Midden- en Zuid-Kennemerland en Haarlemmermeer (februari 2014) Regionaal Kompas 2015 - 2020, incl. evaluatie kompas 2008 - 2014

Regio Zuid-Kennemerland, IJmond (juli 2016) Geeft Thuis: Regionaal Actieprogramma Wonen 2016 / 2020

Regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer (juni 2016) Beleidskader MO BW Vrouwenopvang 2017 - 2020 73

Regio Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer (maart 2017) Uitvoeringsprogramma Opvang, Wonen en Herstel

RIBW KAM (2016) Bestuursverslag 2016 Trimbos Instituut (2013) Monitor Stedelijk Kompas

Samenstelling onderzoeksteam

Onderzoeksteam Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer

dr. Nienke Boesveldt is hoofdonderzoeker. Zij is werkzaam bij de faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, en voert onderzoek naar maatschappelijke opvang, beschermd wonen in verschillende Nederlandse regio's. Ook heeft ze zelf 15 jaar bij gemeenten meegewerkt aan processen voor maatschappelijke opvang, dagbesteding en beschermd en begeleid wonen.

Marte Kuijpers (MSc) heeft haar Master Social Policy and Public Health aan de Universiteit Utrecht afgerond met haar scriptie over de sociale context voor herhaaldelijke dakloosheid. Haar interesse voor het onderzoek werd gevoed door haar eerdere werkervaring bij een werkcollectief voor (dreigend) daken thuislozen. Als onderzoeker interviewt zowel stakeholders als cliënten en hoopt met het onderzoek ervaringen in het veld en beleid een stukje dichterbij elkaar te brengen.

Robbert Brouwer is ervaringsdeskundige en werkt momenteel bij stichting Lumen in Leiden. Hij komt hiervoor bij verschillende mensen over de vloer die met ervaringen in beschermd wonen, de maatschappelijke opvang en bij de zogenoemde verwarde mensen (wat hij zelf een verkeerde omschrijving vindt). Daarnaast geeft Robbert ook voorlichtingen voor families over ADHD, OCD, autisme en verslavingsproblematiek. Robbert heeft veel cursussen gevolgd en is erg gedreven in zijn werk als ervaringsdeskundige.

Helen Urbanowitz-Kloppenborg is ervaringsdeskundige en zet zich naast haar gedreven werkzaamheden als duo-onderzoeker voor het project ook in als mantelzorgondersteuner. Helen is van mening dat je je als ervaringsdeskundige goed kan inleven en empathie kan tonen voor mensen in soortgelijke situaties. Ze werkt daarom met veel enthousiasme mee aan dit onderzoek.

Bijlage 1. Samenvatting Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer Rapportage 2019

De Universiteit van Amsterdam volgt langlopende ambulantisering en regionalisering van Maatschappelijke Opvang (MO) en Beschermd Wonen (BW). Uit de tweede meting bleek dat in deze regio tussen 2018 en 2019 de aandacht is verschoven van visievorming naar een praktische vertaalslag: extra investeringen in regionaal overleg, samen met woon- en zorgpartners. In interviews ging het ook vaker over regionale samenwerking. De resultaten en aanbevelingen zijn in deze factsheet samengevat.

De sociale basis: belangrijke rol bij ambulantisering

- Cliënten ervaren het opbouwen van nieuwe contacten in de wijk zowel als waardevol en behulpzaam, als ook spannend en een lastige stap (o.a. schaamte en stigma). Zij geven ook aan veel steun te ontvangen van (oud)medebewoners van een voorziening.
- Ambulante begeleiding bij de transitie vanuit een voorziening heeft ook een rol bij het opbouwen van nieuwe contacten. Bij uitgestroomde cliënten is de sociale wijkprofessional (bijv. vanuit wijkteam) ook in 2019 nog relatief onbekend.
- Zorgaanbieders zien dat bij het stimuleren van de integratie in de buurt, acceptatie van buurtbewoners sterk verschilt tussen buurten. In wijken waar meer kwetsbare burgers wonen lijkt de acceptatie hoger te liggen.
- Cliënten geven aan dat continuïteit van ondersteuning bijdraagt bij aan herstel en opbouw van een informeel netwerk.
- Zorgaanbieders menen dat de rol van informele en formele componenten van de sociale basis bij herstel van cliënten mogelijk overschat wordt in de huidige beleidsplannen.

Ondersteuning bij uitstroom

- Cliënten benadrukken wederom dat voorbereiding op uitstroom, voldoende begeleiding, heldere afspraken en aansluiting op individuele behoeften belangrijk zijn voor succesvolle uitstroom.
- Werk en dagbesteding verloopt vanuit het cliëntenperspectief in 2019 positief, en draagt bij aan positieve uitstroom.
- Verschillende niet-gemeentelijke partijen uiten zorgen over de samenwerking binnen het veld, en benoemen dat de gemeente hier meer regie zou kunnen nemen.
- Aanbeveling: Gezamenlijke afstemming in inkoop met de preferente zorgverzekeraar (Zilveren Kruis) in de regio, o.a. t.b.v. de inzet van FACT, Verslavings-FACT en bemoeizorg.
- Aanbeveling: Het in 2018 geïntroduceerde arrangementen model biedt voor- en nadelen. Op basis van casuïstiek en voorbeelden uit andere regio's kan hierover verder in gesprek worden gegaan.

Plaats voor bijzondere doelgroepen

- Een aantal BW-cliënten geven aan meer vertrouwen te hebben in de begeleiding in de woonvoorziening, dan in begeleiding tijdens en na uitstroom. Cliënten uit de MO geven aan dat zij bij complexe, dubbele diagnose problematiek de kansen op succesvolle uitstroom zonder terugval kleiner achten.
- Niet-gemeentelijke stakeholders bevestigen dat er nog onvoldoende een omslag naar ambulante woonbegeleiding is gemaakt. Daarnaast is er -zowel ambulante als klinische- nog niet voldoende aanbod voor cliënten met een

dubbele diagnose (e.g. forensisch en specialistische verslavingszorg). Er wordt aangegeven dat daarom een deel niet (succesvol) uitstroomt en verblijft in minder passende tijdelijke voorzieningen.

- Gemeentelijke participanten onderkennen de urgentie van het introduceren van alternatieve woonconcepten, zoals Skaeve Huse en Domus(Plus). De realisatie blijkt echter, o.a. vanwege weerstand uit de buurt, lastig.
- Aanbeveling: verkennen van een informatietraject i.p.v. een inspraaktraject, waardoor buurtbewoners worden uitgenodigd zitting te nemen in een begeleidingscommissie en zo kennis te maken met nieuw bewoners en hun achtergrond. In Velsen is zo recent Skaeve Huse gerealiseerd.

Rol van woningcorporatie en wijk

- Cliënten zouden graag zien dat, om huisuitzettingen te voorkomen, een opeenstapeling van problemen eerder wordt opgepakt en dat de juiste hulp zich meer zichtbaar opstelt in de wijk.
- Dankzij aanvullende afspraken trekken ketenpartners bij dreigende ontruiming steeds meer met elkaar op. Het voorkomen van huisuitzettingen middels vroegsignalering en bemoeizorg lijkt met name in de regiogemeenten succesvol te zijn.
- Woningcorporaties geven aan dat toch uitgezette huurders niet altijd de benodigde hulp krijgen, zij zouden vanuit de sociale wijkprofessional begeleid en gemonitord moeten worden.
- Woningcorporaties signaleren ook een toename in overlast: er worden meer meldingen gedaan en de meldingen zijn complexer om op te lossen. Mogelijke oplossing is het toevoegen van extra componenten aan specialistische verslavings- FACT teams (zoals advies zonder behandeling) en andere meer passende ambulante ondersteuning.
- Ook kan gedacht worden aan het bevorderen van de uitstroom in wijken waar al meer draagkracht aanwezig is. Partners in deze regio zijn in deze duidelijk zoekende. Het is van belang dat ook gemeenten met een kleine sociale woningvoorraad bijdragen door bij te bouwen. Ook verdient de individuele match tussen de uitstromer en woonplek veel aandacht.
- Landelijke bestaat er steeds meer druk vanuit corporaties om aanvullende instrumenten in te zetten bij ambulantisering. Deze trend en het in deze regio in gezamenlijkheid door partijen opgeworpen antecedentenonderzoek bij uitstroom Housing First zijn echter strijdig met de rechtspositie van de uitstromende cliënt als huurder.
- Een 'best practice' uit deze regio is dat regionale samenwerking het mogelijk maakt dat huurders na uitzetting bij een andere coöperatie in de regio een tweede kans krijgen.
- Meer betaalbare woningbouw in deze regio lijkt nodig, en het gebrek hieraan vormt een reële barrière voor ambulantisering.
- Aanbeveling: De wachttijd op een woning bij uitstroom kan aanzienlijk verkort worden wanneer woningcorporaties en zorgaanbieders vraag en aanbod matchen

Samenwerken in de regio

- Decentralisatie van BW biedt ook ruimte voor gemeenten om andere ideeën te ontwikkelen dan deze zoals verwoord in het huidige beleidskader voor de regio (2017-2020). Deze eerder door gemeentelijke participanten benoemde 'onduidelijkheid' wordt gaandeweg meer duidelijker nu regiogemeenten daadwerkelijk taken overnemen in de lokale omgeving.
- Dit kan onder andere worden gezien in de toepassing van de kostendelersnorm waarvan de praktijk lokaal verschilt. Waar deze wordt toegepast kunnen dakloos geworden personen minder makkelijk aanspraak maken op het eigen netwerk